

**TEKİRDAĞ İLİNDE FAALİYET
GÖSTEREN UN FABRİKALARININ
GENEL YAPISININ İNCELENMESİ**
İbrahim KARAĞÖZ
Yüksek Lisans Tezi
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı
Danışman: Doç. Dr. Gökhan UNAKITAN
2018

T.C.
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEKİRDAĞ İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN UN FABRİKALARININ
GENEL YAPISININ İNCELENMESİ**

İbrahim KARAĞÖZ

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI

DANIŞMAN: Doç. Dr. Gökhan UNAKITAN

TEKİRDAĞ-2018

Her hakkı saklıdır

Doç. Dr. Gökhan UNAKITAN danışmanlığında, İbrahim KARAĞÖZ tarafından hazırlanan “Tekirdağ İlinde Faaliyet Gösteren Un Fabrikalarının Genel Yapısının İncelenmesi” isimli bu çalışma aşağıdaki Jüri Tarafından Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Gökhan UNAKITAN

İmza:

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Burçin BAŞARAN

İmza:

Üye: Dr. Öğr. Üyesi Özge Can NİYAZ

İmza:

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu adına

Prof. Dr. Fatih KONUKCU
Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

TEKİRDAĞ İLİNDE FAALİYET GÖSTEREN UN FABRİKALARININ GENEL YAPISININ İNCELENMESİ

İbrahim KARAĞÖZ

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Gökhan UNAKITAN

Trakya bölgesi, Türkiye buğday üretiminin %9'unu üretmektedir. Buna rağmen buğday işleme, un ve yem sanayi konusunda oldukça gelişmiş bir bölgedir. Türkiye'deki toplam buğday üretimi 21.500.000 ton iken, Trakya Bölgesi'nde 1.940.565 ton üretim gerçekleştirilmektedir. Tekirdağ ise 882.674 ton üretim ve ülkedeki % 4,11 payı ile Türkiye'deki buğday üretiminde ilk 5 il arasında yer almaktadır. Bu yönüyle ülkenin diğer bölgelerindeki teknolojik gelişmelere de katkı sağlamaktadır. Trakya bölgesinde faaliyet gösteren 37 un fabrikasının 21 adedi Tekirdağ ilinde faaliyet göstermektedir. Bu bağlamda Tekirdağ ili un üretimi açısından Trakya bölgesinde önemli bir konuma sahiptir. Çalışmada faaliyette bulunan tüm un fabrikaları ile yüz yüze anket çalışması yapılmıştır. Bu çalışma ile Tekirdağ ilinde un sanayinin mevcut durumu ortaya konularak karşılaştıkları sorunların analiz edilmesi amaçlanmıştır. Un sanayi teknolojik yenilikleri takip etme konusunda istekli olmasına rağmen işletme sermayesi ve yatırım sermayesi konusunda çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Un fabrikalarının ortalama kurulu kapasitesi 103 bin ton dur. Kullanılan kapasite incelendiğinde ise ortalama kapasitenin 43 bin ton olduğu hesaplanmıştır. Buna göre kurulu kapasite ile kullanılan kapasite arasında önemli bir fark bulunmuştur. İşletmelerin üretim tipi incelendiğinde %78 gibi yüksek bir oranda iç piyasaya yönelik üretim yapıldığı görülmektedir. Bununla birlikte işletmelerin finansman kaynakları incelendiğinde %90 öz kaynaklarla finans edildiği görülmektedir. Bununla birlikte un sanayicilerinin izlediği üretim ve pazar stratejilerinin ve sektörde karşılaşılan sorunların nasıl algılandığını incelemek üzere üreticiler ile yüzyüze görüşmeler yapılmış çok boyutlu ölçekleme analizi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: kapasite kullanım oranı, çok boyutlu ölçekleme, pazarlama stratejisi

2018, 52 sayfa.

ABSTRACT

MSc. Thesis

INVESTIGATION OF THE GENERAL STRUCTURE OF FLOUR FACTORIES IN TEKIRDAG

İbrahim KARAĞÖZ

Namık Kemal University in Tekirdağ
Graduate School of Natural and Applied Sciences
Department of Agricultural Economy

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Gökhan Unakıtan

Thrace region of Turkey produces 9% of wheat production. However, wheat processing is a highly developed region in the flour and feed industry. a total of 21.5 million tonnes, while wheat production in Turkey is carried 1,940,565 tons of production in the Thrace region. Tekirdag with 4.11% share in the country and 882 674 tons of wheat production in Turkey is among the top 5 provinces. In this respect, it also contributes to technological developments in other regions of the country. Of the 37 flour mills operating in the Thrace region, 21 are operating in Tekirdağ. A face-to-face survey was conducted with all flour mills operating in the study. The aim of this study is to analyze the current situation of flour industry in Tekirdağ. Although flour industry is willing to follow technological innovations, it faces various problems in working capital and investment capital. The average installed capacity of the flour mills is 103 thousand tons. When the capacity used is examined, the average capacity is calculated as 43 thousand tons. Accordingly, a significant difference was found between the installed capacity and the capacity used. When the production type of the enterprises is examined, it is seen that 78% of the production is made for the domestic market. On the other hand, 90% of the financing sources of the enterprises are financed by own resources. In addition, face-to-face multi-dimensional scaling analysis was conducted with producers to examine how production and market strategies followed by flour industrialists and the problems encountered in the sector were perceived.

Keywords : capacity utilization rate, multi dimensional scaling, marketing strategy

2018, 52pages.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ÇİZELGE DİZİNİ.....	iv
ŞEKİL DİZİNİ.....	vi
1.GİRİŞ.....	1
2.KAYNAK ÖZETLERİ	3
3.MATERYAL VE YÖNTEM	5
3.1.Materyal.....	5
3.2.Yöntem	5
4.DÜNYA'DA BUĞDAY ÜRETİMİ VE TİCARETİ.....	7
4.1.Dünya Buğday Üretimi ve Başlıca Üretici Ülkeler	9
4.2.Dünya Buğday Tüketimi ve Başlıca Tüketici Ülkeler.....	11
4.3.Dünya Buğday Ticareti.....	13
5.TÜRKİYE BUĞDAY ÜRETİMİ VE TİCARETİ.....	17
5.1.Türkiye'de Buğday Üretimi.....	17
5.2.Türkiye'de Buğday Tüketimi	19
5.3.Türkiye'nin Buğday İthalat ve İhracatı	20
5.4.Türkiye'de Un Üretimi	21
5.5.Türkiye'den Un İhracatı	21
5.6.Tekirdağ'da Buğday ve Un Üretimi	22
6.ARAŞTIRMA BULGULARI	28
6.1.Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi	43
7.SONUÇ VE ÖNERİLER	48
8.KAYNAKLAR.....	50
ÖZGEÇMİŞ	52

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 3.1 Stress Değerleri ve Uyumluluk Stress değeri.....	6
Çizelge 4.1. Dünya ve Başlıca Üretici Ülkelerde Ekim Alanları (Milyon hektar).....	8
Çizelge 4.2. Dünya Buğday Üretimi ve Başlıca Üretici Ülkeler (Milyon Ton).....	9
Çizelge 4.3. Dünya ve Başlıca Üretici Ülkelerde Buğday Verimi (Ton/Hektar).....	11
Çizelge 4.4. Dünya Buğday Tüketimi (Milyon ton).....	12
Çizelge 4.5. Dünya Buğday İthalatı ve Başlıca İthalatçı Ülkeler (Milyon ton).....	14
Çizelge 4.6. Dünya Buğday İhracatı ve Başlıca İhracatçı Ülkeler (Milyon Ton).....	15
Çizelge 5.1. 2016 Yılı Bölgeler Bazında Türkiye Buğday Üretimi (Bin ton).....	17
Çizelge 5.2. 2007-2016 Yılları Türkiye Buğday Ekim Alanı, Üretimi ve Verimi.....	18
Çizelge 5.3. Türkiye Buğday Tüketimi, Stok Değişimi ve Yeterlilik Derecesi.....	19
Çizelge 5.4. Türkiye'nin Buğday İthalat ve İhracat Miktarları (Durum Buğdayı Dahil).....	20
Çizelge 5.5. Türkiye Un, Yem, Makarna, İrmik, Bulgur, Bisküvi, Çeltik ve Nişasta Fabrikalarının Son Durumu (2016 Yılı).....	21
Çizelge 5.6. Türkiye'nin Buğday Mamulleri İhracatı.....	22
Çizelge 5.7. Türkiye'nin Makarnalık (Durum) Buğday İthalat ve İhracat Miktarları.....	22
Çizelge 5.8. Tekirdağ İli Ekiliş Alanlarına Göre Ürünler (2017).....	23
Çizelge 5.9. Tekirdağ İlçeleri Buğday Ekim Alanları ve Elde Edilen Verim (2017).....	23
Çizelge 5.10. Yıllara Göre Tekirdağ İli Buğday Verileri.....	24
Çizelge 5.11. Tekirdağ Un Fabrikaları Genel Bakış (2017).....	25
Çizelge 5.12. Tekirdağ Buğday Unu Üretimi (2017).....	26
Çizelge 5.13. Tekirdağ Kepekli Un Üretimi (2017).....	27
Çizelge 6.1. Un Sanayi İşletmelerinin Kuruluş Yılları.....	28
Çizelge 6.2. Un Sanayi İşletmelerinde Yöneticilerin Eğitim Durumu.....	28
Çizelge 6.3. Un Sanayisinde Çalışan Personel Sayısı.....	29
Çizelge 6.4. Un Sanayi İşletmelerinde Çalışan Yönetici Sayısı.....	29
Çizelge 6.5. Un Sanayisinde Çalışan Müdür Sayısı.....	30
Çizelge 6.6. Un Sanayisinde Çalışan Şef Sayısı.....	30
Çizelge 6.7. Un Sanayisinde Çalışan Sürekli İşçi Sayısı.....	31
Çizelge 6.8. Un Sanayisinde Çalışan İdari Personel sayısı.....	31
Çizelge 6.9. Un Sanayisinde İşletmelerin Aldığı Belgeler.....	32
Çizelge 6.10. Un Sanayisinde İşletmelerin Kurulu Kapasiteleri.....	32
Çizelge 6.11. Un Sanayisinde İşletmelerin Kullandığı Kapasite.....	33
Çizelge 6.12. Un Sanayisinde İşletmelerin Hammadde temini.....	34
Çizelge 6.13. Un Sanayisinde İşletmelerin Aylara Göre Ortalama Kapasite Kullanımı.....	34
Çizelge 6.14. Gluten Oranı Yüksek Buğday Bulamamak.....	35
Çizelge 6.15. Yeterli Miktarda Buğday Bulunamaması.....	35

Çizelge 6.16. Hammadde Fiyatlarının Yüksekliği	36
Çizelge 6.17. Hammadde Temininde Yaşanan Sorunlar Arasında İthalat Mevzuatı.....	36
Çizelge 6.18. Hammadde Temininde Hastalıklı Ürünlerle Karşılaşma Durumu	37
Çizelge 6.19. Un Sanayisinde İşletmelerde Üretilen Buğday	37
Çizelge 6.20. Un Sanayisinde İşletmelerde Üretilen Kepek	38
Çizelge 6.21. Un Sanayisinde İşletmelerde Üretilen Razmol	38
Çizelge 6.22. Un Sanayisinde İşletmelerde Üretilen Bonkalita	39
Çizelge 6.23. Sanayisinde İşletmelerin Üretim Tipi Ve Oranları.....	39
Çizelge 6.24. Un Sanayisinde İşletmelerin Hammadde Temininde Finansman Kaynakları....	39
Çizelge 6.25. Un Sanayisinde İşletmelerin Pazar Payını Arttırma Stratejisi	40
Çizelge 6.26. Un Sanayisinde İşletmelerin Yeni Ürün Geliştirme Stratejisi.....	40
Çizelge 6.27. Un Sanayisinde İşletmelerin Kapasite Arttırma Stratejisi.....	40
Çizelge 6.28. Un Sanayisinde İşletmelerin Büyüme Stratejisi	41
Çizelge 6.29. Un Sanayisinde İşletmelerin Karlılık Stratejisi	41
Çizelge 6.30. Un Sanayisinde İşletmelerin Kalite Stratejisi.....	41
Çizelge 6.31. Un Sanayisinde İşletmelerin İmaj Yaratma ve Koruma Stratejisi	42
Çizelge 6.32. Un Sanayisinde İşletmelerinde Dağıtım.....	42
Çizelge 6.33. Un Sanayisinde İşletmelerde Fiyatlandırma.....	43

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 4.1. Dünya Buğday Üretimi, Verimi ve Ekim Alanı.....	7
Şekil 4.2. Dünya Buğday Üretiminde Başlıca Ülkelerin Payları (2016-2017)	10
Şekil 4.3. Dünya Buğday Tüketiminde Başlıca Ülkelerin Payları	13
Şekil 4.4. Beş majör ve Karadeniz Bölgesi İhracatçıları Buğday Üretimi (Milyon Ton)	16
Şekil 6.1. Shepard Diyagramı (Firma Stratejileri).....	44
Şekil 6.2. Firmaların İzledikleri Stratejilere Ait Yargıların İki Boyutlu Gösterimi	45
Şekil 6.3. Shepard Diyagramı (Sektörün Sorunları).....	46
Şekil 6.4 Un Sanayii Sektörünün Sorunlarına Ait Yargıların İki Boyutlu Gösterimi	47

1. GİRİŞ

Stratejik, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan büyük öneme sahip olan tarım sektörü günümüzde ülkeler için sınırlar ötesi bir nitelik kazanmıştır. Tarımsal üretimde kendi kendine yeterli olma kaygısı yerini dünya için üretim ve pazarlama yaklaşımına bırakmıştır. Dünyada temel tarım ürünlerinde üretim, tüketim ve ticaret dengeleri hızla değişmektedir. Son yıllarda yaşanan finansal krizlerin emtia piyasaları üzerine yansımaları ve ticari yasaklar sonucunda ön plana çıkan gıda güvencesi kaygıları, tarımın stratejik anlamda önemini bir kez daha ortaya koymuştur.

Geniş bir ürün yelpazesine imkân veren iklim ve ekolojik özellikleriyle tarımsal üretim açısından avantajlı olan Türkiye, kendi kendine yeterlilik açısından iyi durumdadır. Üstelik toplam istihdamın yaklaşık %21,0'lık bir kısmı, tarım sektöründe yer almaktadır. Buna karşılık tarımın gayri safi yurt içi hasıla içindeki payı %7,5 ihracat gelirleri içindeki payı ise yaklaşık %4,0'tür (TÜİK 2016).

Türkiye'de insanlar ağırlıklı olarak bitkisel ürünlerle beslenme alışkanlığına sahip olup ilk sırada ekmek gelmektedir. Hayvansal ürünlerin üretiminin yetersiz olması ve fiyatının yüksek olması nedeniyle insanlar her gün ekmek tüketmektedirler. Buğdayın üretimindeki dalgalanmalar bu nedenle Türkiye'nin dışalımını veya dışatımını belirlemektedir.

Buğday en önemli karbonhidrat kaynaklarından birisidir. Ayrıca buğdayın işlenmesinden arta kalan kepek ve türevleri hayvan beslenmesinde ve yem sanayinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Bunun dışında rüşeym olarak ifade edilen bölümü ise pastacılık ve bazı özel gıdaların üretilmesinde kullanılmaktadır.

Buğday temel olarak sert ve yumuşak buğday olarak temel iki kategoride değerlendirilmektedir. Glüten oranı buğday kalitesini belirleyen temel unsurlardan birisidir. Sert buğdaylar daha çok makarna üretiminde kullanılırken diğer geri kalan buğdaylar ise un, pasta ve diğer unlu mamullerin üretilmesinde yaygın olarak kullanılmaktadır. Sert buğday daha çok iç Anadolu bölgesinde üretilmekte olup, özellikle makarna üretimi için üretilen bu ürünlerin kg fiyatı diğerlerine göre daha yüksek belirlenmektedir.

Buğday üretimi çok eski tarihlerde karasabanla yapılırken günümüzde modern ekim yöntemlerinden havalı mibzerle ekimi yapılmaktadır. İlaçlama ve gübreleme işlemi yine modern makineler ve ile yapılmaktadır. Hasat işleminde ise biçer döğür kullanılmaktadır. Son yıllarda Lisanslı depoculuğun gelişmesiyle birlikte toprakta depolanan buğday modern silolarda depolanmaya başlamıştır. Buğdayın alım satım işlemi yapılırken buğdayın taşınması

yapılmamaktadır. Sadece nihai alıcı buğdayı teslim alarak işlemektedir. Bu nedenle taşıma maliyeti düştüğü için lojistik maliyeti oldukça azalmıştır.

Türkiye'nin ekmeklik ve makarnalık toplam buğday üretimi iklim verilerine ve yıllara göre değişkenlik göstermekle birlikte 19-21 milyon ton arasındadır. Trakya bölgesinde ise Türkiye toplam buğday üretiminin %9'u gerçekleşmektedir. Trakya bölgesinin dekara buğday verimi Türkiye'nin diğer bölgelerine göre daha yüksektir. Bunun en önemli nedeni ise düz ve verimli derin toprak yapısı ve buğdayın üretim döneminde düzenli yağmur almasıdır. Ayrıca Trakya bölgesinde hazırlık-ekim, ilaçlama-gübreleme ve hasat döneminde modern mekanizasyon yöntemleri uygulanmaktadır. Trakya üreticisi buğday üretimi konusunda uzmanlaşmış ve bölge sahip olduğu toprak ve iklim yapısıyla mutlak üstünlüğe sahiptir. Son yıllarda depolama, işleme ve pazarlama konusunda da Türkiye'nin diğer bölgelerine göre daha hızlı gelişmeler göstermeye başlamıştır. Yakın bir gelecekte buğday ticareti sadece lisanslı depoculuk üzerinden gerçekleşeceği tahmin edilmektedir.

Trakya bölgesi, Türkiye buğday üretiminin %9'unu üretmesine rağmen buğday işleme, un ve yem sanayi konusunda oldukça gelişmiş bir bölgedir. Bu yönüyle ülkenin diğer bölgelerindeki teknolojik gelişmelere de katkı sağlayacaktır. Bölgede hayvancılığın gelişmiş olması razmol ve kepek ihtiyacının fazla olmasına neden olmaktadır. Ayrıca İstanbul'a yakınlığı nedeniyle diğer bölgelerden buğday temin edilerek paçal yapılmak suretiyle işlenmekte olup bölgenin ve İstanbul'daki tüketicilerin ihtiyacının önemli bir bölümü buradan karşılanmaktadır. Tarım makinaları üretimi konusunda bölgedeki yenilikler Türkiye'nin diğer bölgelerindeki ihtiyaçların karşılanmasına da yardımcı olmaktadır.

Un sanayi teknolojik yenilikleri takip etme konusunda istekli olmasına rağmen işletme sermayesi ve yatırım sermayesi konusunda çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu çalışma ile Tekirdağ ilinde un sanayinin mevcut durumu ortaya konularak karşılaştıkları sorunların analiz edilmesi amaçlanmıştır. Un sanayinde yaşanan sorunların analizinde çok boyutlu ölçekleme yönteminden yararlanılmıştır. Bunun dışında yeterli ve eğitimli personel durumu değerlendirilmiştir. Un sanayinde yaşanan sorunların giderilmesine yönelik çözüm önerilerine yer verilmiştir.

2. KAYNAK ÖZETLERİ

AKTAŞ,E ve YURDAKUL, O., (2000), yılında yapmış oldukları çalışmada un sektörünü; teknoloji, kapasite ve fiyat hareketleri açısından değerlendirmiştir. Bu veriler, endüstri organizasyon modeli içerisinde, “Yapı, Davranış ve Performans” şeklinde analiz edilmiştir. Un sektöründe kapasite fazlalığı olduğunu ve yaklaşık 30 milyon ton kurulu kapasite olduğunu tespit etmişlerdir. Ayrıca un fiyatlarının buğday fiyatlarından doğrudan etkilendiğini ortaya koymuşlardır.

ANONİM, (2012), Un Sanayicileri Derneği tarafından hazırlanan Un Sanayi Sektör Raporunda sektörün ulusal ve uluslararası düzeyde analizi yapılmıştır. Çalışmada; Türkiye’de 700 un fabrikası aktif olarak çalışmaktadır. Bu fabrikaların bölgelerimiz itibariyle dağılımı aşağıdaki gibidir. Türkiye fiili üretimi yaklaşık 12 milyon tondur. Kapasite kullanımında dünya ortalaması % 65 iken bu oran Türkiye için % 45 olarak tespit edilmiştir. Bu verilere göre, fabrikaların % 28’si İç Anadolu Bölgesinde, % 20’si Karadeniz Bölgesinde, % 19’u Marmara Bölgesinde, % 13’ü Güneydoğu Anadolu Bölgesinde, % 7.5’u Ege Bölgesinde, % 6.4’ ü Akdeniz Bölgesinde ve % 4’ü ise Doğu Anadolu Bölgesinde yer almaktadır. İşletmelerin kuruluş yeri ve yatırım planları analiz edildiğinde, hammaddeye, pazara ve altyapıya yakınlığın önemli olduğu, ayrıca Türkiye’de buğday ekim ve üretim alanlarının bu seçimde önemli rol oynadığı anlaşılmaktadır.

KUBAŞ,A., (2003), Türkiye Ekonomi Kurumu tarafından yayınlanan Trakya Bölgesinde Sınai Yapı ve Sanayileşme isimli çalışmada bölgedeki gıda ve un sanayine ilişkin bilgiler verilmiştir. Gıda sektörü bölgede buğday ve ayçiçeği tarımının yaygın olması nedeniyle, önceleri un ve yağ sanayinin gelişmesi şeklinde ortaya çıkmıştır. Yem sektörü de buğday ve ayçiçeğinin işlenmesiyle ortaya çıkan artıkların değerlendirilmesi amacı ile kurulmuş ve bölge hayvancılığının gelişmesine de önemli katkılar sağlandığı belirtilmiştir.

YURDAKUL, O ve AKTAŞ, E., (2001), Araştırmada öncelikle Dünya’da ve Türkiye’de buğday ve un üretimi ve un sanayinin durumu incelenmiştir. Türkiye’de buğdaya uygulanan destekleme politikaları un sanayiinde kapasite kullanımı üretim ithalat ve ihracat konuları üzerinde durulmuş ve sorunlar saptanmıştır. Araştırmada Türkiye’deki un üretimi yapan işletmeler incelenmiş farklı bölgelerden 49 adet un fabrikası yöneticileriyle anket çalışması yapılmıştır. İşletmelerin kapasiteleri teknolojik durumu çalışma sistemleri üretim miktarları hammadde temini pazarlama ile ilgili konular incelenmiş ve sorunlar tespit edilerek çözüm önerileri geliştirilmiştir. Bu veriler endüstri organizasyon modeli içerisinde Yapı Davranış ve Performans şeklinde analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda; buğdayda kalite

yetersizliği atıl kapasite ve haksız rekabet hemen hemen bütün işletmelerde ortak sorunlar olarak belirlenmiştir.

ÖZDEMİR, S., (2005), Tekirdağ İlinde Unlu Mamul Sektöründe Faaliyet Gösteren İşletmelerin Pazarlama Yapılarının İncelenmesi isimli Yüksek Lisans çalışmasında; Tekirdağ ili ve ilçelerinde faaliyet gösteren ve un ve unlu mamuller üretimi yapan 38 işletmeden anket yoluyla elde edilen veriler araştırmanın birincil verilerini oluşturmaktadır. Bu verilerin toplandığı işletmelerin 13'ü Çorlu'da, 9'u Çerkezköy'de, 6'sı Saray'da, 4'ü Malkara'da, 4'ü Tekirdağ merkezde, 1 tanesi Muratlı'da ve kalan 1'i de Hayrabolu'da faaliyet göstermektedir. Bu veriler 2004 Eylül ayına ait yatay kesit verileridir. Araştırmada kapsamlı bir literatür taraması da yapılmış olup, Türkiye'de un ve unlu mamuller sektörünün genel yapısı ve özellikleri de ayrıntılı bir biçimde ikincil verilerden temin edilerek Sektörü bir bütün olarak incelemenin nedeni çalışmanın makro düzeyde bilgiler içeren bir çalışma hazırlamıştır.

YAĞMUR, R., (2016), Un İmalatında Çalışanların Gürültü ve Titreşim Maruziyetlerinin Değerlendirilmesi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanlık Tezi çalışmasında; Un fabrikaları, prosesleri gereği gürültü ve titreşim gibi fiziksel maruziyetlerin yaşandığı işyerleridir. Bu tezin amacı, un fabrikalarında çalışanların yaşadığı gürültü ve titreşim maruziyetlerinin tespit etmek ve bu maruziyetlerin çalışanlar üzerinde oluşturduğu veya oluşturabileceği olumsuz etkileri azaltıcı önlemlerle ilgili önerilerde bulunmaktır. Bu amaç doğrultusunda seçilen yedi un fabrikasında çalışanların gürültü ve titreşim maruziyetleri saptanmış, seçilen bir fabrikada da üretim, paketleme ve yükleme sahalarını içeren bir risk değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir. Yapılan ölçüm çalışmalarıyla TS EN ISO 9612 standardına göre günlük gürültü maruziyet değerleri ile TS EN 1032+A1 ve TS ISO 2631-1 standartlarına göre günlük tüm vücut titreşim maruziyet değerleri hesaplanmıştır. Bu hesaplamalar sonucunda, ölçüm yapılan tüm işyerlerinde günlük gürültü maruziyet değerleri yasal mevzuatta yer alan maruziyet sınır değerinin üzerinde çıktığını tespit etmiştir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Materyal

Çalışmada Tekirdağ ilinde faaliyet gösteren un fabrikalarından elde edilen edilecek veriler oluşturmuştur. Trakya bölgesinde faaliyet gösteren 37 un fabrikasının 22 adedi Tekirdağ ilinde faaliyet göstermektedir. Bu bağlamda Tekirdağ ili un üretimi açısından Trakya bölgesinde önemli bir konuma sahiptir. Çalışma kapsamında yapılan ankette faaliyetleri devam eden un fabrikalarının yöneticileri ile yapılan anket çalışmasında kapasite kullanımı, üretim miktarı, genel personel sayısı, hammadde temininde yaşanan sorunlar, firmanın pazarlama stratejileri gibi veriler elde edilmiştir. Birincil ve ikincil veriler kullanılmıştır. Birincil veriler anket verileri olup, ikincil veriler literatür taramasıdır.

Çalışmada kullanılan diğer veriler ise Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Dünya Gıda ve Tarım Örgütü (Food and Agriculture Organization, FAO), Toprak Mahsülleri Ofisi (TMO) gibi resmi kurumların veri tabanlarından elde edilmiştir.

3.2. Yöntem

Çalışmada un fabrikalarının üretim ve pazarlama stratejilerinin ve üretimde yaşanan sorunların likert ölçeği kullanılarak elde edilen verileri yardımıyla Çok Boyutlu Ölçekleme analizi (ÇBÖ) yapılmıştır. Çok boyutlu ölçekleme analizi, nesne ya da birimler arasında gözlemlenen benzerlikler ya da farklılıklardan oluşan uzaklık değerlerine dayalı olarak bu nesnelerin tek ya da çok boyutlu uzaydaki gösterimini elde etmeyi amaçlayan, böylece nesnelere arasındaki ilişkilerin belirlenmesini sağlayan çok değişkenli bir istatistiksel analiz yöntemidir. ÇBÖ, kişisel tercihler, tutumlar, eğilimler, inançlar ve beklentiler gibi davranışsal verilerin analizinde sıkça kullanılmaktadır (Oğuzlar, 2001). ÇBÖ, kümeleme analizi ve ayırma (discriminant) analizi gibi sınıflama ve gruplama analizlerinin içinde yer almaktadır (Tatlıdil 1996; Oğuzlar 2001). ÇBÖ metodlarının çoğu farklılıkların analiz edilmesi için geliştirilmiştir (Mead 1997). ÇBÖ'nin öncelikli amacı orijinal verilerin mümkün olduğunca az boyutlu bir koordinat sistemine yerleştirilmesidir (Johnson ve Wichern 1999). Böylece farklılıklar bir grafik ile görselleştirilmekte ve açıkça görülmektedir.

ÇBÖ, n adet nesne (birey-gözlem) ya da birim arasındaki p değişkene göre belirlenen uzaklıklara dayalı olarak nesnelerin k boyutlu ($k < p$) bir uzayda gösterimini elde etmeyi amaçlayan ve böylece nesnelere arasındaki ilişkileri belirlemeye yarayan bir yöntemdir. ÇBÖ analizinin genel amacı, mümkün olduğunca az boyutla, uzaklık değerlerini kullanarak,

nesnelerin yapısını orijinal şekle yakın bir biçimde ortaya koymaktır (Özdamar 2004; Tatlıdil 1996; Aytaç ve Bayram 2001).

ÇBÖ analizi uzaklık matrislerinden yararlanarak çözüm yapmaktadır. Bu nedenle veri tipine göre uygun uzaklık matrislerini hesaplamak gerekmektedir (Doğan, 2003). Bu çalışmada Öklidyen (Euclidean) uzaklığı alınmıştır. Öklidyen uzaklığı, her bir boyuttaki (değişken) farkın karesinin ve bu kareli farkların toplamının karekökünün alınmasıyla hesaplanan bir geometrik uzaklık ölçüsüdür.

$$\text{Öklidyen Uzaklığı } d = \sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - y_i)^2}$$

Uyumun veya uyum iyiliğinin bir ölçüsü olan Kruskal tarafından geliştirilen gerginlik (stress) ölçüsü, ÇBÖ analizinde geniş bir kullanıma sahiptir ve analiz sonucu elde edilen grafiksel düzenlemede kullanılan boyut sayısının uygun olup olmadığının belirlenmesinde önemli bir ölçüt olarak karşımıza çıkmaktadır (Filiz ve Çemrek 2005).

$$\text{stress} = \sqrt{\frac{\sum (\hat{d}_{ij} - d_{ij})^2}{\sum (d_{ij})^2}}$$

\hat{d} = i. ve j. bireyler arasındaki veri uzaklığı,

d_{ij} = i. ve j. bireyler arasındaki yapılandırma uzaklığı olarak yansıtılmaktadır (Doğan, 2003).

Stress oranı, ÇBÖ çözümünün uygunluğuna karar vermede bir kriter olarak kullanılmaktadır. Düşük bir stress değeri çözümün uygun olduğunu göstermektedir. Yüksek bir değer ise kötü bir uyuma işaretler. Çizelge 3.1’de, Kruskal’ın stress değerinin yorumlanması için geliştirdiği çizelge verilmektedir. (Wickelmaier 2003).

Çizelge 3.1 Stress Değerleri ve Uyumluluk Stress değeri

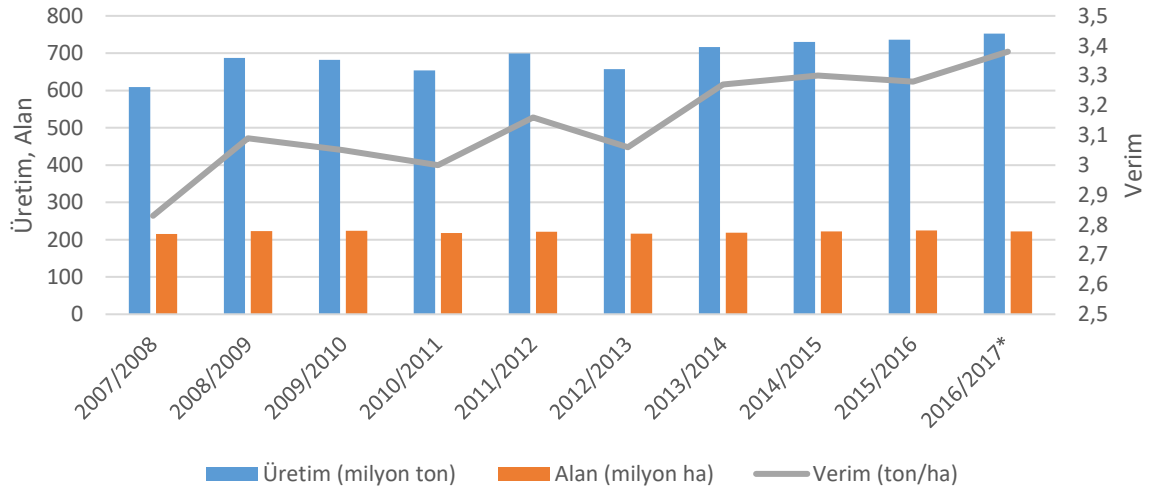
Stress değeri	Uyumluluk
$\geq 0,20$	Uyumsuz gösterim
0,100 -< 0,200	Düşük uyum
0,050 -< 0,100	İyi uyum
0,025 -< 0,050	Mükemmel uyum
0,000 -< 0,025	Tam uyum

ÇBÖ gözlemsel uzaklıklar ile yapılandırma uzaklıklarının uyumluluğunu Sheppard diyagramı adı verilen bir grafikte göstererek değerlendirme imkânı sağlar. Sheppard diyagramında, gözlenen uzaklıklar Y ekseninde ve fark (disparite) değerleri X ekseninde yer alacak biçimde bir dağılım (scatterplot) grafiği oluşturulur (Şahin ve ark. 2006).

4. DÜNYA'DA BUĞDAY ÜRETİMİ VE TİCARETİ

Artan dünya nüfusuna bakıldığında un sadece buğday üretilen coğrafyalarda değil tüm dünya üzerinde tüketilmesi kaçınılmaz bir besin türüdür. Birçok ülkede buğday üretimine elverişli iklim koşulları bulunmaması nedeniyle dışa bağımlılık söz konusudur.

Dünyadaki buğday ekim alanları incelendiğinde, 2007/2008 ile 2016/2017 arası dönemde 220 milyon hektar civarında küçük dalgalanmaların olduğu görülmektedir. Ekim alanlarında ciddi bir değişiklik olmamasına rağmen buğday verimi son yıllarda 338 kg/dekar a ulaşmış ve toplam buğday üretimi 752 milyon ton olmuştur. (Şekil 4.1).

Şekil 4.1. Dünya Buğday Üretimi, Verimi ve Ekim Alanı

Kaynak: Toprak Mahsulleri Ofisi 2016 Hububat Raporu,

Buğday ekim alanları ülkeler bazında incelendiğinde 2007 sonrasında Rusya, Hindistan ve Ukrayna'da artış gözlenirken ABD, Kanada ve Arjantin'de düşüş görülmektedir. Çizelge 4.1'de görüldüğü üzere, Dünya üzerinde en büyük buğday ekim alanı sırasıyla Hindistan Rusya ve Çin'de yer almaktadır.

Çizelge 4.1.Dünya ve Başlıca Üretici Ülkelerde Ekim Alanları (Milyon hektar)

Ülkeler	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17*
Hindistan	28	28,2	27,8	28,5	29,4	29,7	29,6	30,5	31,5	30,2
Rusya	23,5	26	27,7	21,8	24,9	21,3	23,4	23,6	25,6	26,9
Çin	23,1	23,4	23,6	24,3	24,3	24,3	24,1	24,1	24,2	24,2
ABD	20,6	22,7	20,2	19	18,5	19,7	18,3	18,8	19,1	17,8
AB	16,6	17,9	16,6	17,3	17,5	16,9	16,7	17,3	17,6	17,4
Avustralya	12,3	13,5	13,9	13,5	13,9	13	12,6	12,4	12,8	13
Kazakistan	12,9	13,5	14,8	14,3	13,8	13,5	13,1	12,4	11,8	12,2
Kanada	8,6	10	9,6	8,3	8,6	9,5	10,4	9,5	9,6	8,9
Pakistan	8,4	8,6	9	9	8,9	8,7	8,7	9,2	9,2	9,3
Türkiye**	8,1	8,1	8,1	8,1	8,1	7,5	7,8	7,9	7,8	7,7
Ukrayna	6	7	6,8	6,3	6,7	5,6	6,6	6,3	7,1	6,5
Arjantin	5,8	4,3	3,3	4,5	4,5	3	3,5	5	3,9	5
Dünya	215,4	223,2	223,7	217,7	221,2	215,6	219,1	221,8	224,7	221,6

Kaynak: Toprak Mahsulleri Ofisi 2016 Hububat Raporu,

4.1. Dünya Buğday Üretiminde Başlıca Ülkeler

Uluslararası Tahıl Konseyi(UTK)' nin 29 Eylül 2016'da yayımlanan raporuna göre dünyadaki buğday üretimi her geçen yıl artışını sürdürmektedir (Miller 2017).

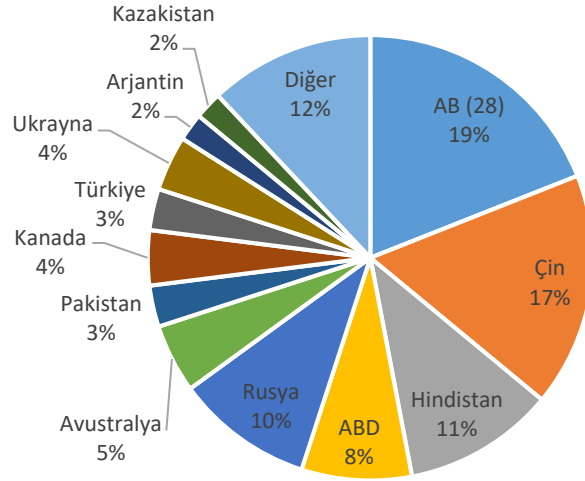
Dünyada buğday üretiminde ilk sırada yer alan ülkeler,AB(28),Çin, Hindistan, Amerika, Rusya, Avustralya, Kanada, Ukrayna, Türkiye ve Kazakistan'dır (Çizelge 4.2).

Çizelge 4.2. Dünya Buğday Üretimi ve Başlıca Üretici Ülkeler (Milyon Ton)

Ülkeler	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17*
AB(28)	118,0	150,7	138,3	136,8	137,4	131,6	143,2	156,1	159,7	144,4
Çin	109,3	112,5	115,1	115,2	117,4	120,8	121,9	126,2	130,2	128,9
Hindistan	75,8	78,6	80,7	80,8	86,9	94,9	93,5	95,9	86,5	86,0
ABD	55,8	68,4	60,1	58,9	54,2	61,3	58,1	55,1	56,1	62,9
Rusya	49,4	63,8	61,7	41,5	56,2	37,7	52,1	59,1	61,0	72,5
Avustralya	13,6	21,4	21,8	27,4	29,9	22,9	25,3	23,7	24,2	33,5
Pakistan	23,3	21,0	24,0	23,9	24,2	23,3	24,2	26,0	25,5	25,5
Kanada	20,1	28,6	26,8	23,3	25,3	27,2	37,5	29,4	27,6	31,7
Türkiye*	17,2	17,8	20,6	19,7	21,8	20,1	22,1	19,0	22,6	20,6
Ukrayna	13,9	25,9	20,9	16,8	22,3	15,8	22,3	24,7	27,3	26,8
Arjantin	16,3	8,4	9,0	15,9	14,5	8,0	9,2	13,9	11,3	15,5
Kazakistan	16,5	12,5	17,1	9,6	22,7	9,8	13,9	13,0	13,8	17,0
Diğer	80,1	77,3	86,0	84,0	86,6	84,0	92,9	88,0	90,6	86,3
Dünya	609,2	686,8	682,2	653,8	699,4	657,4	716,3	730,2	736,4	751,5

Kaynak: Toprak Mahsulleri Ofisi 2016 Hububat Raporu

2016/17 üretim döneminde birinci sırada %19,21'lik pay ile Avrupa Birliği (28) yer alırken ikinci sırada %17,15 ile Çin ve ardından %11 ile Hindistan takip etmektedir. Türkiye dünya üretiminin %3'ünü gerçekleştirmektedir (Şekil 4.2).

Şekil 4.2. Dünya Buğday Üretiminde Başlıca Ülkelerin Payları (2016-2017)

Kaynak: Toprak Mahsulleri Ofisi 2016 Hububat Raporu.

2016/17 üretim döneminde en yüksek ortalama buğday verimi AB (28) ülkelerinde gerçekleşmiştir. Çizelge 4.3'te görüldüğü üzere, önceki yıla göre dünya buğday verimini arttıran ülkeler ABD, Arjantin, Avustralya, Rusya, Kanada ve ABD'dir. Son on yılın verileri incelendiğinde en fazla verim artışı Avustralya'da olmuştur. Avustralya'nın ardından Ukrayna, Kanada ve ABD gelmektedir. Türkiye'ye bakıldığında, 2007/2008 döneminden 2016/2017 dönemine kadar istikrarlı bir yükseliş görülmemiştir. Türkiye'de son on yıl içinde dünya ortalamasının altında buğday verimi sağlanmış olması göze çarpmakta olup, dünyada söz konusu ortalamanın yüksek olmasının en temel sebebi gelişmiş sanayiye sahip AB (28) ülkeleridir denilebilir.

Çizelge 4.3. Dünya ve Başlıca Üretici Ülkelerde Buğday Verimi (Ton/Hektar)

Ülkeler	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15*	2015/16	2016/17*
AB	7,13	8,47	8,40	7,94	7,88	7,84	8,59	9,03	9,11	8,23
Çin	4,73	4,81	4,88	4,75	4,84	4,98	5,06	5,24	5,39	5,27
Hindistan	2,71	2,79	2,91	2,84	2,95	3,20	3,16	3,15	2,75	3,09
Kanada	2,32	2,85	2,79	2,82	2,96	2,86	3,59	3,10	2,88	3,35
ABD	2,70	3,01	2,98	3,10	2,93	3,11	3,17	2,94	2,93	3,54
Ukrayna	2,33	3,71	3,09	2,68	3,35	2,80	3,39	3,94	3,83	4,08
Pakistan	2,77	2,45	2,66	2,65	2,72	2,69	2,79	2,82	2,78	2,75
Türkiye*	2,13	2,20	2,54	2,43	2,69	2,67	2,84	2,40	2,88	2,68
Rusya	2,10	2,45	2,23	1,91	2,26	1,77	2,23	2,50	2,39	2,67
Arjantin	2,83	1,96	2,75	3,51	3,23	2,66	2,67	2,80	2,86	3,00
Avustralya	1,10	1,58	1,57	2,03	2,15	1,76	2,01	1,92	1,89	2,19
Kazakistan	1,28	1,00	1,18	0,68	1,64	0,79	1,08	1,08	1,19	1,42
Dünya	2,83	3,09	3,05	3,00	3,16	3,06	3,27	3,30	3,28	3,38

Kaynak: Toprak Mahsulleri Ofisi 2016 Hububat Raporu

4.2. Dünya Buğday Tüketimi ve Başlıca Tüketici Ülkeler

Buğday üretimine paralel olarak dünyada artan nüfusun etkisiyle tüketim de artmaktadır. IGC verilerine göre son üç sezondaki artış yaklaşık 22 milyon ton olmuştur. Yani 2013/14 sezonunda 698 milyon ton olan dünya buğday tüketimi, 2014/15 sezonunda 715 milyon tona, 2015/16 sezonunda ise 720 milyon tona ulaşmıştır (IGC, 2017)

USDA (United States Department of Agriculture) verilerine göre; üretimde olduğu gibi dünya buğday tüketiminde de en büyük pay Avrupa Birliği ülkelerine aittir. AB ülkelerinin 2016/17sezonunda da yaklaşık 118,3 milyon ton tüketimle yine ilk sırada yer alması beklenmektedir. Ancak tek ülke bazında Çin, 128,8 milyon tonla tüketimde ilk sırada yer almaktadır. Aynı sezonda Çin'i 96,6 milyon tonla Hindistan, 38,9 milyon tonla Rusya, 34,1 milyon tonla ABD takip etmektedir. Türkiye de 19,8 milyon ton buğday tüketimiyle 9. sırada yer almaktadır.

Çizelge 4.4. Dünya Buğday Tüketimi (Milyon ton)

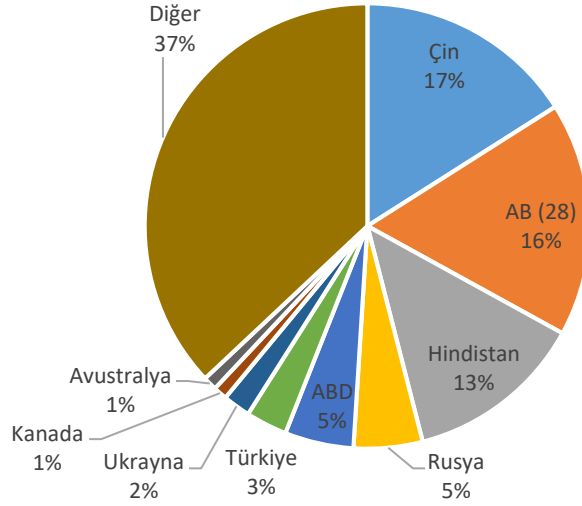
Ülkeler	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17*
AB	102,4	105,6	106,5	113,1	123,8	122,0	123,3	123,4	117,5	118,3
Çin	115,3	126,5	128,5	123,0	126,4	114,8	113,8	123,4	127,8	128,8
Hindistan	76,6	71,0	78,3	81,7	81,4	83,9	93,9	93,3	88,7	96,9
Rusya	36,4	38,8	39,4	38,3	38,0	31,6	35,8	36,6	37,2	38,9
ABD	28,6	34,6	30,7	29,5	32,0	37,7	34,2	31,6	32,1	34,1
Türkiye*	18,4	18,5	19,3	19,7	21,3	21,4	21,6	20,5	20,8	19,8
Ukrayna	11,9	13,5	11,8	11,4	14,8	11,4	11,9	12,0	12,2	12,2
Kanada	6,7	7,8	7,2	7,5	9,4	8,6	8,8	8,9	7,9	9,6
Avustralya	6,6	7,7	4,9	5,7	6,3	6,6	6,6	7,1	6,8	8,3
Diğer	209,7	222,9	229,9	229,1	247,1	240,0	248,1	258,4	268,9	270,8
Dünya	612,5	646,8	656,4	658,8	700,5	678,0	698,0	715,1	719,8	737,5

Kaynak: Toprak Mahsulleri Ofisi 2016 Hububat Raporu

2016/17 dönemi buğday tüketimi bir önceki yılın seviyesini %2 oranında aşmış ve 737,5 milyon tona yükselmiştir. Buna Hindistan'daki keskin artış sebep olmuştur.

Dünya buğday tüketiminde ilk sırada %17'lik pay ile Çin yer almaktadır. İkinci sırada %16 ile AB (28) gelirken üçüncü %13 ile Hindistan'dır. Bu üç bölge dünya üzerinde üretilen buğdayın yaklaşık olarak %46'sını tüketmektedir. Türkiye ise Dünya'da üretilen buğdayın %3'ünü tüketmektedir (Şekil 4.3).

Dünyada üretilen buğdayın yaklaşık %67'si gıda amaçlı tüketilirken %21'i yem olarak kullanılmaktadır. 2016/17 döneminde buğdayın gıda amaçlı kullanımı önceki döneme göre %1 artmıştır. Yem amaçlı kullanım ise fiyat düşüşünden dolayı %5 artmıştır. Pastada çok büyük bir payı olmasa da buğday biyo-yakıt olarak da endüstriyel alanlarda kullanılmaktadır.

Şekil 4.3. Dünya Buğday Tüketiminde Başlıca Ülkelerin Payları

Kaynak: Toprak Mahsulleri Ofisi 2016 Hububat Raporu,

4.3. Dünya Buğday Ticaretinin Durumu

Beslenme ve gıda güvenliği açısından her geçen gün daha da önemli bir ürün haline gelen buğday, 220 milyon hektarı aşan ekim alanıyla dünyada üretimi en fazla olan tahıl çeşididir. Buğdayın bu kadar yaygın olmasının en önemli nedeni ise birçok bölgede yetiştirilebiliyor olması ve temel besin maddelerimizden olan ekmeğin önemli hammaddesi olmasıdır. Bu yüzden dünyadaki ülkelerin büyük bir kısmı, buğdayı stratejik bir ürün olarak kabul etmekte, bu yönde politikalar uygulamaktadır.

Günümüzde dünyada ticareti yapılan buğday miktarı 160 milyon ton civarındadır. 2016-2017 sezonu için dünya genelinde 751 milyon ton buğday üretimi yapılmıştır ve bunun 737,5 milyon tonu tüketilmiştir.

Buğday ithalatı daha çok üretimin kısıtlı ve nüfusun yüksek olduğu Afrika ve Asya ülkelerinde yoğunlaşmıştır. İthalatta birinci sırada Mısır Arap Cumhuriyeti yer almaktadır. Ardından Endonezya ve Cezayir takip etmektedir. Buğday mamulleri sanayisi büyüyen Brezilya'da buğday ithalatında ön sırada yer almaktadır. Türkiye ise iç tüketimini yaptığı

üretimle karşılaşmasına rağmen artan mamul madde ihracatıyla paralel bir şekilde buğday ithalatını da arttırmaktadır.

Çizelge 4.5. Dünya Buğday İthalatı ve Başlıca İthalatçı Ülkeler (Milyon ton)

Ülkeler	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17*
Mısır	7,6	9,8	10,2	10,4	11,6	8,2	10,1	11,1	12,2	12,0
Endonezya	5,2	5,5	5,4	6,6	6,5	7,2	7,5	7,3	10,2	8,8
Cezayir	5,8	6,3	5,1	6,4	6,3	6,5	7,4	7,3	8,2	8,1
Brezilya	7,1	6,3	6,7	6,6	6,8	7,7	7,0	5,7	6,0	7,1
AB	6,4	7,9	5,1	4,7	7,2	5,3	4,1	6,2	7,0	6,6
Japonya	5,7	4,9	5,5	6,0	5,8	6,3	5,9	5,6	5,6	5,8
Filipinler	2,3	3,2	3,0	3,2	4,0	3,6	3,5	5,0	4,9	4,9
G.Kore	3,0	3,3	4,4	4,9	5,1	5,2	4,1	4,0	4,5	5,1
Meksika	3,1	3,3	3,1	3,4	5,0	3,8	4,7	4,6	4,7	4,6
Bangladeş	1,4	2,7	3,5	3,4	1,9	2,7	3,4	3,6	4,6	5,0
Nijerya	2,6	3,6	4,0	4,0	3,9	4,2	4,6	4,3	4,4	4,4
Fas	4,1	3,7	2,3	3,9	3,0	3,9	3,9	4,0	4,4	4,7
Türkiye	2,2	3,6	3,3	3,5	4,3	3,3	4,2	5,8	4,4	4,9
Irak	3,5	3,9	3,9	3,5	3,9	3,9	3,1	2,2	2,2	2,3
Diğer	50,7	69,2	63,0	55,6	71,1	69,9	83,2	76,5	81,2	84,2
Dünya	110,8	137,3	128,6	126,1	146,5	141,9	156,5	153,3	164,3	168,4

Kaynak: Toprak Mahsulleri Ofisi 2016 Hububat Raporu

Son dört yılda başta Rusya olmak üzere üç önemli Karadeniz ülkesinin (Rusya, Ukrayna ve Kazakistan) üretim artışı ile küresel ihracattaki payı artış göstererek %29'a yükselmiştir. Diğer beş majör ihracatçının küresel ihracattaki payları ise %62,1'dir. Rusya'nın AB ve ABD'yi geride bırakıp birinci sıraya geçtiği görülmektedir. Dünya buğday ticaretinde önemli payı olan ülkeler üretimlerinin büyük bölümünü ihraç etmektedirler. (Çizelge 4.6).

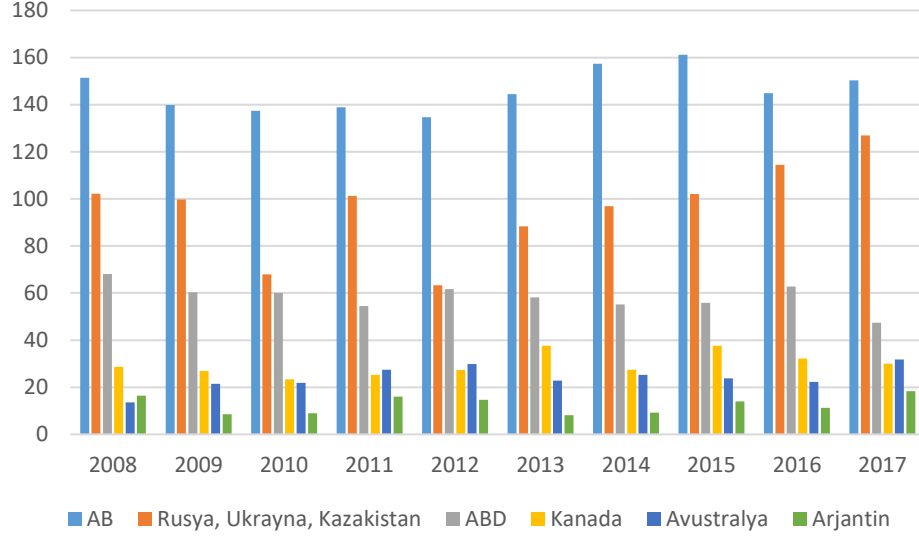
Çizelge 4.6. Dünya Buğday İhracatı ve Başlıca İhracatçı Ülkeler (Milyon Ton)

Ülkeler	2007/08	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17*
Rusya	12,1	18,3	18,8	4,0	21,6	11,2	18,5	22,2	25,4	28,5
AB	11,2	24,5	20,8	22,1	15,6	21,7	31,0	34,4	33,9	25,9
ABD	34,3	27,3	24,2	35,7	27,9	27,5	31,3	22,6	21,6	25,7
Avustralya	7,5	13,5	13,7	18,5	23,1	21,3	18,4	16,6	15,8	23,0
Kanada	16,4	18,3	18,3	16,3	18,2	18,7	22,9	24,9	21,9	21,0
Ukrayna	1,2	12,9	9,3	4,3	5,4	7,1	9,5	11,2	17,4	15,0
Kazakistan	8,2	5,8	8,0	5,6	11,1	7,2	8,4	5,9	7,3	8,9
Arjantin	10,0	8,5	5,2	7,6	11,3	7,1	1,5	4,1	8,7	8,7
Dünya	110,7	137,2	128,7	126,1	146,5	141,9	156,5	153,3	164,3	168,4

Kaynak: Toprak Mahsulleri Ofisi 2016 Hububat Raporu

2016/17 döneminde buğday üretimi, 2015/16 dönemine göre majör buğday ihracatçısı ülkelerinden Avustralya'da %37,2, Arjantin'de %37,17, Kanada'da %15, Karadeniz Bölgesi ihracatçı ülkelerinde %14 ve ABD'de %12 artış gösterirken AB'de % 10 düşüş göstermiştir. ABD'de ekim alanı %7 düşüş göstermiştir ancak üretim buna rağmen elverişli hava koşullarında yüksek verimin kaydedilmesi neticesinde rekor düzeyde gerçekleşmiştir.

USDA verileri ise 2014/2015 sezonunda 161,5 milyon ton olan dünya buğday ticaretinin, 2016/17 sezonunda da 173,5 milyon tona ulaştığı görülmektedir. USDA 2017 sezonu için 1 milyon tonluk artış öngörmektedir. USDA verileri IGC verilerinden 6-7 milyon daha fazla görünmektedir. USDA verilerinin daha yüksek olma nedeni ise un ticaretinin de bu verilerde yer almasıdır.

Şekil 4.4. Beş majör ve Karadeniz Bölgesi İhracatçıları Buğday Üretimi (Milyon Ton)

Kaynak: FAO, <http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC> (2018)

5. TÜRKİYE BUĞDAY ÜRETİMİ VE TİCARETİ

5.1. Türkiye’de Buğday Üretimi

Buğday Türkiye’de tarla ürünleri içinde ekiliş alanı ve üretim açısından ilk sıradadır. Türkiye’nin tüm bölgelerinde yetiştirilmekle birlikte özellikle Konya, Eskişehir, Ankara ve Kırşehir başta olmak üzere Orta Anadolu Bölgesi, Şanlıurfa, Diyarbakır ve Mardin başta olmak üzere Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Marmara Bölgesi ve Çukurova Bölgesi buğday yetiştiriciliği konusunda öne çıkan bölgelerdir. Bölgeler bazında bakıldığında, Türkiye’de en çok buğday üretimi, ülkenin buğday ambarı olarak bilinen Konya ovasının da içinde bulunduğu İç Anadolu Bölgesi’nde olup, ikinci sırada Güneydoğu Anadolu Bölgesi ve 3. sırada ise Trakya’nın da içinde bulunduğu Marmara Bölgesi takip etmektedir.

2016 yılı ekmeklik buğday üretiminde %33,5’lik pay ile ilk sırada İç Anadolu Bölgesi yer almaktadır. Bunu %17,3 ile Marmara Bölgesi ve %14,3 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi izlemektedir. Ekmekli buğday üretiminde en az pay Doğu Anadolu ve Ege Bölgelerine aittir. Makarnalık buğday üretiminde ise ilk sırayı %38,7 ile İç Anadolu Bölgesi, %35,8 ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi ikinci sırayı ve %12,9 ile üçüncü sırayı Ege Bölgesi almaktadır.

Çizelge 5.1.2016 Yılı Bölgeler Bazında Türkiye Buğday Üretimi (Bin ton)

Bölge Adı	Ekmeklik Buğday		Makarnalık Buğday	
	Miktar	%	Miktar	%
İç	5.683	33,5	1.397	38,7
Marmara	2.935	17,3	1	0,0
Güneydoğu	2.425	14,3	1.294	35,8
Karadeniz	1.895	11,1	110	3,0
Akdeniz	1.807	10,6	323	8,9
Doğu	1.148	6,8	27	0,7
Ege	1.087	6,4	468	12,9
Toplam	16.980	100	3.620	100

Kaynak: Toprak Mahsulleri Ofisi 2016 Hububat Raporu

Türkiye’de buğdayın ekim alanı, üretimi ve verimi, özellikle iklimsel değişimler nedeniyle yıllar itibariyle dalgalanma göstermektedir. Ülkemizde buğday ekimi sonbaharda yapılmakta, hasat ise bölgelere göre değişmektedir. Hasat mayıs ayında başlamakta ve Ağustos ayına kadar devam etmektedir.

Türkiye dünya buğday ekim alanının %3'üne sahiptir. Ülkemizdeki buğday ekim alanı Türkiye'de işlenen toplam alanın yaklaşık %33'ünü, tahıl ekili alanların ise yaklaşık %67'sini kapsamaktadır.

Son 10 yılın buğday ekim alanları 7,5–8,5 milyon hektar arasında, üretim miktarı ise 17,2–22,6 milyon ton arasında değişmektedir. 2016 yılı buğday üretimimiz ise 20,6 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. Verim ise 2,710 kg/ha 'dır. Bu noktada, önceki yıllar da göz önüne alındığında, 2016 yılında verimin artmadığı ve son dört yılın ortalamasının altında kaldığı söylenebilir.

Türkiye'de buğday verimi yıllar itibariyle yükselme kaydetmiş olmasına rağmen ortalama dünya veriminin altındadır. Yüksek kaliteli tohum kullanımı, buğday verimliliğindeki en önemli faktörlerden biridir. Buğday üretimi için ayrılan son 10 yıl ortalaması olan 8,1 milyon hektar alan dikkate alındığında, hektar başına 200 kg tohum kullanımına dayanarak yıllık tohum talebi 1,6 milyon tondur.

Çizelge 5.2.2007-2016 Yılları Türkiye Buğday Ekim Alanı, Üretimi ve Verimi

Yıllar	Ekim Alanı (Ha)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/Ha)
2007	8.097.700	17.234.000	2.167
2008	8.090.000	17.782.000	2.345
2009	8.100.000	20.600.000	2.566
2010	8.103.400	19.674.000	2.440
2011	8.096.000	21.800.000	2.704
2012	7.529.639	20.100.000	2.672
2013	7.726.000	22.050.000	2.845
2014	7.919.208	19.000.000	2.429
2015	7.866.887	22.600.000	2.872
2016*	7.671.945	20.600.000	2.710

Kaynak: Toprak Mahsulleri Ofisi 2016 Hububat Raporu,

Türkiye'de hububat üretimi yüksek oranda devlet politikalarına bağlı durumdadır. Hükümet fiyatlara müdahale ederek, bunun dışında gübreleme ve yakıt maliyetlerine sübvansiyonlar uygulayarak hububat üretimine destek olmaktadır. Türkiye büyük bir hububat üreticisi olsa da verim bakımından Avrupa Birliği ülkeleri ile karşılaştığında geride kalmaktadır. Bunun altında yatan nedenler ise toplu halde olmayan, küçük parçalı tarlalarda üretim yapılması ve girdi kullanımındaki verimsizliktir. Türkiye'de verimliliği arttırmak için tarım reformlarını yeniden değerlendirmek ve AB uyum sürecine göre ilerlemek gerekmektedir.

5.2. Türkiye’de Buğday Tüketimi

Türkiye'nin buğday tüketimi yıllık ortalaması gıda olarak 15 milyon ton, tohumluk olarak 1 milyon 400 bin ton ve yemlik olarak 792 bin ton civarındadır. 2016/17 sezonunda TÜİK verilerine göre ülkemizin buğday tüketimi; gıda olarak 14 milyon 490 bin ton, tohumluk olarak 1 milyon 381 bin ton ve yemlik olarak 2.305 bin ton olarak gerçekleşmiştir.

2015'te 22,6 milyon, 2016'da 20,6 milyon ton buğday üretilmiştir. Bu değerlerin tüketimin üzerinde olduğu görünmektedir. Bu istatistiklerde değişiklik yaşanmasına olası doğal afetler ve ya kuraklıklar sebep olabilmektedir. Örneğin 2014 yılında yaşanan kuraklık sebebiyle üretim tonajı 19 milyon tona düşmüştür.

Türkiye’de buğday tüketim miktarının öngörülen üretimin üzerinde kalması halinde Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) buğday ithalatı yapmaktadır. Türkiye’nin ithalat yapıp yapmamasını gördüğü üzere iklim şartları etkileyebilmektedir. Yıllık ortalama üretim 20 milyon ton civarında kabul edilirken, en olumlu ve en olumsuz şartlarda 16 ila 24 milyon ton arasında değişmektedir. Bu da Türkiye’nin ortalama tüketiminin çoğunlukla ortalama üretimin altında kalmakta olduğunu göstermektedir. Türkiye’nin bu talebi karşılaması için zaman zaman ithalata ihtiyaç duyduğu olmaktadır.

Çizelge 5.3.Türkiye Buğday Tüketimi, Stok Değişimi ve Yeterlilik Derecesi

Yıllar	Yurt içi kullanım (Bin Ton)	Gıda Olarak Tüketim (Bin Ton)	Tohumluk Kullanım (Bin Ton)	Yemlik Kullanım (Bin Ton)	Kayıplar (Bin Ton)	Stok Değişimi (Bin Ton)	Kişi Başına Tüketim (Kg)	Yeterlilik Derecesi (%)
2005/06	16.846	14.283	1.528	425	610	276	...	120,6
2006/07	18.943	16.491	1.458	427	567	- 834	...	99,8
2007/08	16.882	14.584	1.458	351	489	97	206,6	96,5
2008/09	17.781	15.458	1.456	362	504	308	216,1	94,5
2009/10	16.961	14.495	1.458	425	584	965	199,8	114,8
2010/11	18.187	15.766	1.459	404	558	1.351	213,9	102,2
2011/12	19.610	17.090	1.457	448	614	239	228,7	105,1
2012/13	19.375	17.042	1.355	411	567	- 52	225,3	98,0
2013/14	20.462	16.330	1.399	2.112	621	- 117	213,0	101,8
2014/15	20.122	15.604	1.425	2.556	536	- 745	200,8	89,2
2015/16	18.795	14.399	1.416	2.343	637	753	182,9	113,6
2016/17	18.756	14.490	1.381	2.305	581	- 2.167	182,0	103,8

Kaynak: TUIK, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1001(2018)

5.3. Türkiye'nin Buğday Ticareti

Buğday üretimi konusunda kendine yeterliliği oldukça yüksek düzeyde olan ülkemizin TÜİK verilerine göre 2016/17 dönemi yeterlilik derecesi %103,8'dir. Ancak bazı yıllar olumsuz iklim koşullarına bağlı olarak üretim ve kalitede yaşanan sorunlardan dolayı talep karşılanamamakta ve ithalat yapılmaktadır. Ülkemiz tarafından buğday ithalatı yapılmasının ve ithalatın yıllar içerisinde artış göstermesinin en önemli sebebi, buğdaya dayalı mamul madde (un, makarna, bisküvi, irmik ve bulgur) ihracatının giderek artmasıdır.

Genel olarak ülkemizde buğday, arpa ve mısır üretimimiz iç talebi karşılayacak düzeydedir ancak artan mamul madde ihracatımız için gerekli ham madde ihtiyacının karşılanmasına yönelik olarak ithalat yapılmaktadır. Ülkemizin 2015 yılında olumlu iklim şartlarındaki olumlu gelişmeye bağlı olarak üretimde yaşanan artışla buğday ithalat miktarı 4 milyon 350 bin ton olurken 2016 yılında hafif bir gerileme gerçekleşmiş ve 4 milyon 226 bin tona gerilemiştir. Ülkemizde, son dönemlerde buğday ithalatının büyük çoğunluğu navlun ve rekabetçi fiyat avantajına bağlı olarak Rusya Federasyonu, Ukrayna, Litvanya, Meksika ve Kazakistan'dan yapılmaktadır.

Ülkemiz buğday üretiminde arz fazlası olduğu dönemlerde TMO, piyasaları düzenlemek amacıyla diğer müdahale yöntemlerinin yanı sıra ihracat da yapmaktadır. Ülkemizin 2010 yılı buğday ihracat miktarı 1 milyon 171 bin ton ile son dönemin en yüksek seviyesidir. 2016 yılı buğday ihracatı ise yaklaşık 26 bin 500 ton olarak gerçekleşmiştir.

Çizelge 5.4. Türkiye'nin Buğday İthalat ve İhracat Miktarları (Durum Buğdayı Dahil)

Yıllar	İthalat			İhracat		
	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)	Miktar (Ton)	Değer (Bin \$)	Ort. Fiyat (\$/Ton)
2007	2.147.107	570.390	266	18.281	9.132	500
2008	3.708.003	1.483.190	400	8.005	5.569	696
2009	3.392.692	901.858	266	301.457	60.692	201
2010	2.554.189	655.044	256	1.171.002	200.848	172
2011	4.754.682	1.623.089	341	5.233	2.580	493
2012	3.719.174	1.125.977	303	116.079	34.248	295
2013	4.053.001	1.289.235	318	275.132	79.317	288
2014	5.285.243	1.545.853	292	68.572	35.356	516
2015	4.349.820	1.103.420	254	68.798	32.394	471
2016	4.225.784	892.409	211	26.503	11.439	432

Kaynak: Toprak Mahsulleri Ofisi 2016 Hububat Raporu

5.4. Türkiye’de Un Üretimi

Türkiye buğday üretiminin yanı sıra un sanayii bakımından diğer uluslara da büyük ölçüde katkı sağlamaktadır. Gıda sanayiinin en önemli alt sektörlerinden olan un Türkiye un sanayii yurt içinde beslenme alanında kendine düşen istihdamı sağlarken yapılan un ihracatı ile de ülke ekonomisine katkı sağlamaktadır.

Türkiye’de toplam 1.435 adet un, yem, makarna, irmik, bulgur, bisküvi, çeltik ve nişasta fabrikası faal olarak çalışmaktadır. 2017 yılı başlangıcı itibariyle Türkiye’de ekmek pazarı 40 milyar liralık hacme ulaşmışken diğer unlu mamullerde ise hacim 42 milyar lira olmuştur. Bu değerler Türkiye’yi Avrupa’da ilk beşin içine sokmaktadır. Ayrıca Türkiye’de kişi başına düşen ortalama unlu mamul tüketimi 160 kg civarında seyretmektedir. (Türkiye’de Ekmek ve Tahıl Ürünleri Pazarı Araştırması 2017)

Çizelge 5.5. Türkiye Un, Yem, Makarna, İrmik, Bulgur, Bisküvi, Çeltik ve Nişasta Fabrikalarının Son Durumu (2016 Yılı)

Fabrikalar	Fabrika Sayısı (Faal)	Yıllık Kapasite (Ton)		Kapasite Kullanım Oranı (%)
		Kurulu Kapasite (Ton/Yıl)	Fiili Kapasite (Ton/Yıl)	
Buğday unu	677	37.141.818	17.835.468	48
Yem	444	34.279.733	18.753.711	55
Makarna	25	1.866.743	1.322.457	71
Bulgur	103	1.810.637	1.236.412	68
Bisküvi	30	1.257.213	727.234	58
İrmik	15	936.824	726.906	78
Çeltik	129	3.949.855	1.628.260	41
Nişasta	12	2.271.766	1.925.846	85

Kaynak: Toprak Mahsulleri Ofisi 2016 Hububat Raporu,

5.5. Türkiye’nin Un İhracatı

Türkiye un sanayiinin dünya pazarındaki gücü, yurt içi üretimden çok ülkemizden yapılan un ihracatı ve bu alanda diğer ülkelerle karşılaştırılan yıllara bağlı istatistikleri gözlemlenerek daha belirgin şekilde anlaşılmaktadır.

Türkiye 2003 yılından itibaren un ihracatında dünya çapında büyük bir hız kazanmıştır. Bu ivme un fabrikalarının limanlara yakın kurulmasına da sebep olmuştur.

Ülkemiz dünya un ticaretinde ihracatçı konumdadır. Türkiye Un Sanayicileri Federasyonu verilerine göre Türkiye 2004’te 300 bin ton un ihraç ederken, 2015 yılında 2,8 milyon ton un ihraç etmiştir. TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) verilerine göre 2011 ve 2012 yıllarında 1,9 milyon ton civarı un ihraç eden Türkiye, 2013 yılında bu miktarı 2,1 milyon tona çıkartmıştır.

Bu hacimde bir ihracatın ekonomik anlamda karşılığı 946 milyon dolardır. 2014 yılında 2,2 milyon tonluk un ihracatı karşılığında 931 milyon dolar gelir elde eden Türkiye 2015 yılında 2,7 milyon ton un karşılığında 978 milyon dolar değerinde un ihraç etmiştir. 2015 de önceki yıla göre %25'lik bir artış yaşanmıştır.

Çizelge 5.6. Türkiye'nin Buğday Mamulleri İhracatı

		Un	Bulgur	İrmik	Makarna	Pasta, kek, bisküvi
2012	Miktar (Bin Ton)	1.993	123	28	506	316
	Değer (Bin \$)	840.817	69.502	14.577	357.800	738.997
2013	Miktar (Bin Ton)	2.142	160	24	693	377
	Değer (Bin \$)	946.605	97.157	13.358	493.929	877.010
2014	Miktar (Bin Ton)	2.207	211	28	735	409
	Değer (Bin \$)	931.232	122.647	17.652	506.864	938.762
2015	Miktar (Bin Ton)	2.797	200	38	672	403
	Değer (Bin \$)	978.591	101.153	23.614	417.993	914.407
2016	Miktar (Bin Ton)	3.533	278	40	831	408
	Değer (Bin \$)	1.078.202	111.789	16.881	422.026	886.058

Kaynak: Toprak Mahsulleri Ofisi 2016 Hububat Raporu,

Çizelge 5.7. Türkiye'nin Makarnalık (Durum) Buğday İthalat ve İhracat Miktarları

Yıllar	İthalat		İhracat	
	Miktar (Ton)	Değer (1000 \$)	Miktar (Ton)	Değer (1000 \$)
2007	127.785	36.487	13.638	6.387
2008	151.554	85.555	2	2
2009	111.342	48.694	100.335	28.573
2010	80.632	25.373	345.345	63.085
2011	24.44	9.465	1.883	814
2012	217.583	83.425	43	32
2013	588.539	228.563	135	102
2014	592.852	214.257	32.134	17.522
2015	463.989	187.016	48.077	22.487
2016	756.361	203.583	16.982	6.06

5.6. Tekirdağ'da Buğday ve Un Üretimi

Tekirdağ, Trakya'nın denize kıyısı olan 11 ilçeli bir şehridir. 1980'li yıllardan sonra ilde sanayileşme hareketleri artmıştır. Bunda büyük bir pazar potansiyeline sahip İstanbul'a yakın olması ve de İstanbul-Çanakkale-İzmir hattı üzerinde olmasının da rolü büyüktür. Sanayi alanında gelişim gösterdiğinden kırsal nüfusu hızla azalmaktadır. Buna rağmen çiftçilik ve tarımsal üretim ilin başlıca geçim kaynağıdır.

Tekirdağ verimli tarım arazilerine sahip Ergene havzasında yer almaktadır. İl sınırlarının yaklaşık %60'ı işlenen tarım arazisi iken kalan %40'lık kısmını tarım dışı alanlar, ormanlık ve çayırlar oluşturmaktadır.

Tekirdağ'da işlenen tarım arazilerinde yetiştirilen ürünler ağırlıklı olarak tahıllar ve yağlı tohumlardır. İşlenen tarım arazilerinde üretilen ürünlerin ortalama %50'sini tahıllar, %40'ını yağlı tohumlar kalan kısmını ise diğer ürünler oluşturmaktadır.

Çizelge 5.8. Tekirdağ İli Ekiliş Alanlarına Göre Ürünler (2017)

	Tarım Alanı (da)	Oran (%)
Tahıllar Ve Diğer Bitkisel Ürünler	3.813.813,0	96,145
Meyveler, İçecek Ve Baharat Bitkileri	109.135,0	2,751
Sebze	43.682,0	1,101
Süs Bitkileri	85,4	0,002
Toplam	3.966.715,4	100,000

Kaynak: TUIK 2017.

Bu ürün çeşitleri içinde tahıl sınıfında birinci sırayı buğday alırken yağlı tohum sınıfında ise birinci sırada ayçiçeği yer almaktadır. 2017 yılında buğday ekilen alan 1.922.560 hektar olmuştur.

Tekirdağ ilinde toprak veriminin yüksek olması sebebiyle 11 ilçede de buğday üretiminde dönüm başına düşen ortalama verim birbirine yakındır. Ancak Tekirdağ'da yıllık buğday üretiminin büyük bölümü Süleymanpaşa, Hayrabolu ve Malkara ilçeleri tarafından sağlanmaktadır. Bunun sebebi bu ilçelerin ekilen alan yüz ölçümlerinin diğer ilçelere göre oldukça fazla olmasıdır.

Çizelge 5.9. Tekirdağ İlçeleri Buğday Ekim Alanları ve Elde Edilen Verim (2017)

	Ekilen Alan (da)	Verim (Kg/da)	Üretim Miktarı (Ton)
Malkara	373.150	450	168.098
Hayrabolu	368.981	458	169.037
Süleymanpaşa	322.780	458	147.872
Saray	175.000	458	80.171
Muratlı	163.534	496	81.162
Ergene	158.315	458	72.527
Çorlu	140.000	443	61.998
M. Ereğlisi	85.000	527	44.781
Kapaklı	64.000	420	26.876
Şarköy	41.800	420	17.554
Çerkezköy	30.000	420	12.598

Kaynak: TUIK, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr>

Tekirdağ ilinden ithal ve ihraç edilen ürünlerin istatistiklerine bakıldığında ise ihracat ürünlerinin yaklaşık %90'ını oluşturan birinci sırada un ve unlu mamuller yer almaktadır.

İthalat ürünlerinin büyük bir kısmını tarımsal ürünler oluştururken yaklaşık %50'lik bir oranla birinci sırada buğday yer almaktadır.

Tekirdağ ilinin 2014 yılı gayrisafi üretim değerlerine bakıldığında 946.937,88 kg buğdayın, 719.619.789 TL satış değeri ile hem birinci sırada bulunduğu hem de ilin toplam gayrisafi üretim değerinin yaklaşık %50'sini oluşturduğunu görülmektedir.

Çizelge 5.10.Yıllara Göre Tekirdağ İli Buğday Verileri

Yıl	Ekilen Alan (da)	Hasat Edilen Alan (da)	Üretim Miktarı (ton)	Verim (kg/da)
2008	1.697.542	1.697.542	788.540	465
2009	1.631.337	1.631.337	607.620	372
2010	1.581.457	1.581.457	508.482	322
2011	1.671.047	1.671.047	592.982	355
2012	1.593.275	1.593.275	779.347	489
2013	1.683.887	1.669.649	631.164	378
2014	1.724.123	1.714.123	737.284	430
2015	1.841.841	1.829.499	744.257	407
2016	1.924.983	1.924.983	825.714	429
2017	1.922.560	1.922.560	882.674	459

Kaynak: TÜİK, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr> (Erişim tarihi:26.12.2018)

2012 yılından beri buğday üretiminde artış görülmektedir. Söz konusu değerlerin Bakanlığın açıkladığı değerlerden yüksek olmasının sebebi, Bakanlıkça belirlenen verim ortalama değerleri kriterlerinin, Tarım İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nün kriterlerinden farklılık göstermesidir.

Tekirdağ ilinin İl Tarım Müdürlüğü'nden edinilen verilere bakıldığında, 2017 yılında il genelinde 25 un fabrikası 588 personeliyle hizmet vermektedir. Söz konusu 25 fabrikanın 2017 yılı kurulu buğday unu üretim kapasitesi 2.629.629 ton olup, bu kapasitenin %58'i kullanılarak 2017 yılı Eylül ayına kadar 1.523.153 ton buğday unu üretilmiştir.

Çizelge 5.11. Tekirdağ Un Fabrikaları Genel Bakış (2017)

İşletme Adı	Faaliyet Alanı	Bulunduğu İlçe	Personel Sayısı
Canımoğlu Un A.Ş. Doruk Un Sanayi A.Ş.	Un üretimi Her türlü gıda katkı maddesi ve aroma üretimi ile un üretimi	Süleymanpaşa Süleymanpaşa	7 26
Malkara Gıda ve Un Sanayi A.Ş.	Un üretimi	Malkara	6
Özdenler Akaryakıt Taşımacılık Tarım Makinaları Tarım Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.	Un üretimi	Muratlı	27
Ertan Un ve Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti.	Un üretimi	Ergene	5
Eren Un ve Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti.	Un üretimi	Hayrabolu	5
Değirmencioğlu Un- Şenol TEK Karadeniz Un San. ve Tic. Ltd. Şti.	Un üretimi Un üretimi	Malkara Ergene	- 11
Sevinçler İnş. Nak. Gıda San. ve Tic. A.Ş.	Un üretimi	Muratlı	14
Özbil Un Sanayi ve Tic. A.Ş. Tekirdağ Un Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.	Un üretimi Un üretimi	Muratlı Süleymanpaşa	32 131
Lale Un Gıda Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.	Un üretimi	Süleymanpaşa	21
Bemtat Gıda ve Yat. End. Tic. A.Ş.	Un üretimi, yeniden ambalajlama/ Gıda ambalajlama	Ergene	41
Batı Un Yem Sanayi ve Tic. Ltd. Şti. Un Fabrikası	Un üretimi	M. Ereğlisi	46
Huntaş Hayrabolu Un Sanayi ve Tic. A.Ş.	Un üretimi	Hayrabolu	39
Eksun Gıda Tarım Sanayi ve Tic. A.Ş.	Un üretimi, hazır çorba ve bulyon, puding, toz karışımlar, mayonez sos vb. üretimi	Muratlı	173
Değirmencioğlu Süne Gıda Sanayi ve İth. İhr. Tic. Ltd. Şti.	Un üretimi	Hayrabolu	20
Akalın Un ve Gıda Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.	Un üretimi	Ergene	19
Ulusoy Un Sanayi ve Tic. A.Ş.-Tekirdağ Un Fabrikası	Un üretimi	Çorlu	66
Doruk Marmara Un Sanayiciliği A.Ş.	Un üretimi	Hayrabolu	26
Nihoruz Gıda Sanayi ve Tic. A.Ş.	Un üretimi	Saray	20
Başak Gıda Sanayi ve Tic. A.Ş.	Un üretimi	Çorlu	28

Kaynak: Tekirdağ Valiliği İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 2017 Tarım Raporu Taslağı

Tekirdağ ilinde, İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'ne 22 adet un fabrikasının iletildiği verilere bakıldığında, 2017 yılı itibariyle söz konusu fabrikalar Süleymanpaşa,

Malkara, Ergene ve Harabolu başta olmak üzere 8 ilçede faaliyet göstermektedir. Büyük çoğunluğunun faaliyet alanı un üretimi olan fabrikalarda toplam 763 kişi çalışmaktadır. T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın yayınladığı faaliyet raporuna göre 2017 yılında Tekirdağ genelinde 25 un fabrikası 2.629.926 ton yıllık kurulu kapasiteye sahip olup, %58 kapasite kullanım oranına sahiptir.

Çizelge 5.12 de görüldüğü üzere, Tekirdağ ilinde faaliyet gösteren un fabrikalarının yıllık toplam kurulu buğday unu üretim kapasitesi 1.332.529 ton olup bu kapasitenin %48'u kullanılarak 2017 yılı Eylül ayına kadar 648.049 ton buğday unu üretilmiştir.

Çizelge 5.12. Tekirdağ Buğday Unu Üretimi (2017)

İşletmeAdı	YıllıkKapasite	YıllıkÜretim	KapasiteKullanımOranı (%)
Canımoğlu Un A.Ş.	28.771	-	0,00
Doruk Un Sanayi A.Ş.	265.112	152.876	57,66
MalkaraGıdave Un Sanayi A.Ş.	48.840	6.718	13,76
ÖzdenlerAkaryakıtTaşımacılıkTarımMakinalarıTarı mÜrünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.	36.999	18.792,41	50,79
Ertan Un veGıda San. ve Tic. Ltd. Şti.	26.600	225	0,85
Eren Un veGıda San. ve Tic. Ltd. Şti.	3.700	544,6	14,72
Değirmencioğlu Un- Şenol TEK	11.000	850	7,73
Karadeniz Un San. ve Tic. Ltd. Şti.	37.000	3.428	9,26
Sevinçlerİnş. Nak. Gıda San. ve Tic. A.Ş.	105.450	48.494	45,99
Özbil Un Sanayi ve Tic. A.Ş.	39.960	29.285	73,29
Tekirdağ Un Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.	88.035	49.916	56,70
Lale Un Gıda Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.	56.160	5.400	9,62
BematGıdaveYat. End. Tic. A.Ş.	32.681	14.693	44,96
Batı Un Yem Sanayi ve Tic. Ltd. Şti. Un Fabrikası	29.600	14.674	49,57
HuntaşHayrabolu Un Sanayi ve Tic. A.Ş.	68.450	10.183	14,88
EksunGıdaTarım Sanayi ve Tic. A.Ş.	157.250	169.626	107,87
DeğirmencioğluSüneGıda San.ve İth. İhr. Tic. Ltd. Şti.	44.400	7.618	17,16
Akalın Un veGıda Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.	29.600	1.878	6,34
Ulusoy Un Sanayi ve Tic. A.Ş.-Tekirdağ Un Fabrikası	85.100	90.000	105,76
Doruk Marmara Un Sanayiciliği A.Ş.	49.196	2.549	5,18
NihoruzGıda Sanayi ve Tic. A.Ş.	45.880	16.348	35,63
BaşakGıda Sanayi ve Tic. A.Ş.	42.735	3.951	9,25
TOPLAM	1.332.519	648.049	48,63

Kaynak: Tekirdağ Valiliği İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 2017 Tarım Raporu Taslağı

Tekirdağ ilinde faaliyet gösteren un fabrikalarının 20 tanesi kepekli un üretimi de yapmakta olup, yıllık toplam kurulu kepekli un üretim kapasitesi 421.684 ton olup bu kapasitenin %30'u kullanılarak 2017 yılı Eylül ayına kadar 128.679 ton kepekli un üretilmiştir. Mısır, çavdar ve yulaf unu üreten 2 fabrikanın ise toplam kapasitesi 7720 ton olup, 2677 ton üretim yapılmıştır.

Çizelge 5.13.Tekirdağ Kepekli Un Üretimi (2017)

İşletme Adı	Yıllık kapasite	Yıllık Üretim	Kapasite Kullanım Oranı (%)
Canımoğlu Un A.Ş.	10.109	-	0
Doruk Un Sanayi A.Ş.	92.625	50.845	54,89
Malkara Gıda ve Un Sanayi A.Ş.	17.160	2.280	13,29
Özdenler Akaryakıt Taşımacılık Tarım Makinaları Tarım Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.	12.999	2.685	20,66
Ertan Un ve Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti.	10.400	35	0,34
Eren Un ve Gıda San. ve Tic. Ltd. Şti.	1.300	204	15,72
Değirmencioglu Un- Şenol TEK	3.900	352	9,03
Karadeniz Un San. ve Tic. Ltd. Şti.	13.000	2.065	15,88
Sevinçler İnş. Nak. Gıda San. ve Tic. A.Ş.	37.050	12.212	32,96
Özbil Un Sanayi ve Tic. A.Ş.	14.040	7.357	52,4
Bemtat Gıda ve Yat. End. Tic. A.Ş.	4.536	4.500	99,21
Batı Un Yem Sanayi ve Tic. Ltd. Şti. Un Fabrikası	10.400	4.152	39,92
Huntaş Hayrabolu Un Sanayi ve Tic. A.Ş.	25.050	3.926	15,67
Eksun Gıda Tarım Sanayi ve Tic. A.Ş.	55.250	5.459	9,88
Değirmencioglu Süne Gıda Sanayi ve İth. İhr. Tic. Ltd. Şti.	15.600	2.959	18,97
Akalın Un ve Gıda Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.	10.400	632	6,08
Ulusoy Un Sanayi ve Tic. A.Ş.-Tekirdağ Un Fabrikası	29.900	23.300	77,93
Doruk Marmara Un Sanayiciliği A.Ş.	16.470	154	0,94
Nihoruz Gıda Sanayi ve Tic. A.Ş.	12.440	2.484	19,97
Başak Gıda Sanayi ve Tic. A.Ş.	15.015	912	6,07
TOPLAM	421.684	128.679	30,52

Kaynak: Tekirdağ Valiliği İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü 2017 Tarım Raporu Taslağı

6. ARAŞTIRMA BULGULARI

Ankete katılan 21 un sanayi işletmesinin %90,48'i 10 yıl ve üzeri faaliyet gösteren köklü firmalardır. Bu işletmeler uzun yıllardır sektörde faaliyet gösteren ve marka değeri yüksek olan işletmelerdir. Sektöre yeni giren işletmelerin oranı ise %9,52'lik bir dilimde yer almaktadır. Un sanayinde modern ve teknolojiyi yakından takip eden işletmelerin mevcut kapasitesi yeterince kullanılmamaktadır. Buğday üretiminin mevsimsel olması ve ithalatın belli şartlarda ve dönemlerde yapılmasına rağmen atıl kapasite bulunmaktadır (Çizelge 6.1).

Çizelge 6.1.Un Sanayi İşletmelerinin Kuruluş Yılları

Kuruluş Yılı	Frekans	Oran (%)
0-10 Yıl	2	9,52
10-20 Yıl	10	47,62
20-30Yıl	5	23,81
30+ Yıl	4	19,05
Toplam	21	100,00

Çizelge 6.2'de görüldüğü üzere, un sektöründe faaliyet gösteren yeni kuşak yöneticilerin büyük bir bölümü Lisans mezunu olup eğitim düzeyi yüksek bireylerden oluşmaktadır. Lisans düzeyinde eğitime sahip olan yöneticilerin oranı %75 gibi oldukça yüksek bir düzeydedir. Bunlara ilave olarak konusunda Yüksek Lisans eğitimi yapmış olan %8,30'luk oran da dahil olduğunda Yükseköğrenim mezunu olanların oranı %83,3 gibi oldukça yüksek bir düzeyde çıkmıştır. Sektörün geleceği açısından eğitimli yöneticiler önemli bir fırsattır. Lise mezunu yöneticilerin oranı ise sadece %16,7'dir. Bu oranlarda işletmelerde bulunan yöneticilerin eğitim seviyesinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Çizelge 6.2.Un Sanayi İşletmelerinde Yöneticilerin Eğitim Durumu

Yönetici Öğrenim	Frekans	Oran (%)
Lise	2	16,70
Lisans	9	75,00
Yüksek Lisans	1	8,30
Toplam	12	100,00

Ankete katılan işletmeler çalıştırdıkları personel sayısı dikkate alındığında tamamını KOBİ işletmesi olduğu Çizelge 6.3'te görülmektedir. Bu işletmelerden 4'ünün çok küçük ölçekli işletme grubundadır. Oransal olarak değerlendirildiğinde %19,05 gibi bir düzeyde

çıkmiştir. Geri kalan işletmeler ise küçük ölçekli işletmelerdir. 11-20 arasında personel çalıştıran işletmelerin oranı %23,8 ve 21-40 arasında personel çalıştıran işletmelerin oranı ise %28,57 çıkmıştır. Personel sayısı 41 ve üzeri personel çalıştıran işletme oranı da %28,57 çıkmıştır. Buradan anlaşıldığı üzere işletmelerin teknoloji kullanarak üretim yaptığı ve personel sayısının ihtiyaç düzeyinde tutulduğu tespit edilmiştir.

Çizelge 6.3.Un Sanayisinde Çalışan Personel Sayısı

Çalışan Sayısı	Frekans	Oran (%)
1-10 Çalışan	4	19,05
11-20 Çalışan	5	23,81
21-40 Çalışan	6	28,57
41 ve üzeri	6	28,57
Toplam	21	100,00

Ankete katılan işletme yöneticileri aynı zamanda işletme sahibi ve çalışanı durumunda olabilmektedir. Bunlardan 4 tanesinde işletmenin sahibi dışında yöneticisi bulunmamaktadır. İşletme sahibi aynı zamanda işletmenin yöneticisi konumundadır. Ankete katılan un sektöründeki işletmelerde üst düzey yönetici sayısı 1 kişi olan işletmelerin oranı %42,9'dur. Ayrıca işletmede 2 üst düzey yöneticiye sahip olan işletmelerin oranı ise %23,8 çıkmıştır. 3 adet üst düzey yöneticisi bulunan işletmelerin oranı %9,50'dir. Dört adet üst düzey yöneticisi bulunan işletme oranı ise %4,80'dir. Anket sonucuna göre un sektöründe yöneticilik görevini üstlenenlerin işletme sahipleri olduğu görülmektedir. Bu işletmelerin çalışan personel sayısına uygun olarak üst düzey yönetici sayısının sınırlı kaldığı tespit edilmiştir.

Çizelge 6.4.Un Sanayi İşletmelerinde Çalışan Yönetici Sayısı

Yönetici Sayısı	Frekans	Oran (%)
Yok	4	19,0
1	9	42,9
2	5	23,8
3	2	9,5
4	1	4,8

Ankete katılan un sanayi işletmelerinin 6 tanesinde (%28,6) müdür olarak görev yapan yönetici bulunmamaktadır. Bu işletmelerde müdür sayısı 1 tane olan işletmelerin oranı ise %28,6'dır. 2 tane yönetici olarak çalışan işletmelerin oranı da %33,3'tür. 3 ve daha fazla yöneticinin görev aldığı işletmelerin oranı ise %9,60'dır.

Elde edilen bulgulara göre küçük ölçekli işletmelerde üst düzey görev yapan yönetici sayısı düşük düzeydedir. Bu durum un sektöründe çalışanların daha çok mavi yakalı gruba dahil olanlardan oluştuğunu göstermektedir

Çizelge 6.5.Un Sanayisinde Çalışan Müdür Sayısı

Müdür Sayısı	Frekans	Oran (%)
Yok	6	28,6
1	6	28,6
2	7	33,3
3 ve +	2	9,6

Ankete katılan işletmelerin 11 tanesi %52,4'lük oranla şef düzeyinde personel bulunmamaktadır. Un sanayisinde 1 veya 2 şef ile çalışan işletme sayısı üçer adet olup her ikisi de aynı oranda %14,3'tür. Şef düzeyinde 3 adet çalışan personeli olan işletme sayısı 2 olup oranı ise %9,6'dır. Şef sayısı 6 ve üzeri personel bulunan işletmelerin oranı ise 9,6'dır. İşletmeler ileri teknoloji kullanarak otomasyon sistemine geçtiklerinden personel kullanımı konusunda dikkatli davranmaktadırlar. Burada amaç un üretiminde verimliliği arttırmaya çalışmaktır.

Çizelge 6.6.Un Sanayisinde Çalışan Şef Sayısı

Şef Sayısı	Frekans	Oran (%)
Yok	11	52,4
1	3	14,3
2	3	14,3
3	2	9,5
6+	2	9,6

Ankete katılan un sanayi işletmeleri içinde 8 adet kuruluş çalışan işçi sayısı 1-10 kişi (%38,1)'dir.11-20 işçi bulunduran işletme sayısı da 4 adet (%19,0)'dur. İşletmelerden 21-30 arasında işçi çalıştıran işletme oranı da %23,8'dir. Ankete katılan işletmeler arasında üretim kapasitesi fazla olan 4 adet işletme bulunmaktadır. Bu işletmelerde çalışan sürekli işçi sayılarını 31-40 kişi arasında bulunanların oranı %19'dur. Anket sonucuna göre un sektöründeki işletmelerin kalifiye ve sektörde tecrübeli eleman bulmakta zorluk çektiği ortaya çıkmıştır.

Çizelge 6.7. Un Sanayisinde Çalışan Sürekli İşçi Sayısı

Sürekli İşçi Sayısı	Frekans	Oran (%)
1-10 Kişi	8	38,1
11-20 Kişi	4	19,0
21-30 Kişi	5	23,8
31-40 Kişi	2	9,5
41 ve Üzeri	2	9,5

Anket çalışmalarını incelediğimizde idari personel sayısı 9 işletme de (%42,9) idari personel çalıştırılmamaktadır. Un sektöründeki işletmelerde idari personel ihtiyacı yerine sürekli işçiye duyulan ihtiyacın daha fazla olduğu görülmektedir. 1-5 idari personel sayısı ile çalışan işletmelerin sayısı 8 kuruluş olup oransal olarak değeri de %38,1'dir. İdari personel sayısının 6 ve üzeri olduğu işletme sayısı 4 tane (%19,0)'dur. Sonuç olarak bu işletmeler büyük ölçekli, faaliyet oranları fazla olan kuruluşlardır.

Çizelge 6.8. Un Sanayisinde Çalışan İdari Personel sayısı

Memur Sayısı	Frekans	Oran (%)
Yok	9	42,9
1-5 Kişi	8	38,1
6 ve Üzeri	4	19,0

Anket sonuçlarına göre un sanayi işletmelerinin aldığı sertifikalar içinde 2 kuruluşun gıda işletmesi izin belgesi aldığı belirlenmiştir. Oransal olarak bakıldığında %9,50'dir. Alınan belgelerden diğerinin ise helal sertifikası olduğu görülmektedir. Un sanayi işletmeleri içinde de bu belgeyi sadece 3 kuruluşun aldığı görülmektedir. Bu kuruluşların oransal olarak değeri de %14,3'tür.

Helal sertifikası özellikle ihracat yapan işletmeler açısından büyük önem taşımaktadır. Buradan anlaşıldığı üzere sektördeki 3 işletme ihracat yaptığı ülkelere güven sağlamak için gerekli belgeleri alıp faaliyetlerine devam etmektedirler. Ülkemizde kalite yönetimine önem verilmesiyle işletmeler ISO belgelerini almış işletmelerin oranı %42,80'dir. TSE belgesine sahip un sanayi işletmelerinin oranı 14,3'tür. HACCP Gıda Güvenliği Yönetim Sistemi, FSSC Küresel Gıda Güvenliği Yönetim Sistemi belgelerine sahip olanların oranı ise %19,10'dur. İşletmeler bu belgelere önem vererek hem üretimde kaliteyi, güvenilirliği hem de güvenli gıda üretimini sağlamıştır. Ayrıca işletmelerin bu belgeleri alması müşteri

memnuniyetine ve güvenilirliğe de önem verdiğinin göstergesidir. Un sektöründe ki işletmeler gerekli olan tüm belgeleri alarak faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Çizelge 6.9. Un Sanayisinde İşletmelerin Aldığı Belgeler

Belgeler	Frekans	Oran (%)
Gıda İşletme	2	9,5
Helal Sertifikası	3	14,3
ISO9001	4	19,0
ISO22000	5	23,8
TSE	3	14,3
HACCP	2	9,5
FSSC	1	4,8
SNI	1	4,8

Anket çalışmalarından elde edilen bilgilere göre; un sektöründe faaliyet gösteren işletmelerde kurulu kapasitelerinin genel olarak incelendiğinde çok küçük ölçekli 3 işletme olduğu görülmektedir. Bu işletmelerin kapasitesi 3500 ton ile 10000 ton arasındadır. Oransal olarak bakıldığında ise %14,30'dur. Kurulu kapasitesi 10000-50000 ton arasında bulunan işletmelerin oranı %33,30'dur. Kapasitesi 50000 ile 100000 ton arasında bulunan işletmelerin oranı %23,80'dir. Un sanayisinde 100000-250000 kapasiteye sahip 4 işletme olduğu tespit edilmiştir. Bu işletmelerin oranı ise %19,00'dur. Büyük ölçekli işletmeler ise 250000 ve üzeri kapasiteye sahip işletmeler olup sadece 2 adet işletme bulunmaktadır. Bu iki işletme oldukça modern ve ölçek ekonomisinin fırsatlarından yararlanan işletmelerdir. Toplam işletmeler içerisindeki oranı %9,50'dir. İşletmelerle yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere göre buğday üretimi belli dönemlerde olduğu için un üretiminin kesikli ve mevsimsel olduğu ifade edilmiştir. Ancak ihracata dayalı ithalat izni veya bazı yıllar da tahıl üretiminin düşük olduğu için ithalata izin verilmesi kapasite kullanımını artırmaktadır.

Çizelge 6.10. Un Sanayisinde İşletmelerin Kurulu Kapasiteleri

Kurulu Kapasite (Ton)	Frekans	Oran (%)
3500-10000	3	14,3
10001-50000	7	33,3
50001-100000	5	23,8
100001-250000	4	19,0
250001+	2	9,6
Ort Kapasite= 103.842		

Anket sonuçlarına göre un sanayi işletmelerinin kullandığı kapasite miktarları küçük ölçekli 6 adet işletmede 1000-10000 ton arasındadır. Oransal olarak değeri de %28,6'dır. 10001-50000 ton arasında kullanan işletme sayısı ise 9 adet (%42,9)'dur. 50001-100000 ve 100001+ üzeri kapasite kullanan büyük ölçekli işletme sayısı toplam 6 (%28,6)'dır. Un sanayisinde bölgemizde yer alan 21 işletmenin ortalama kapasitesi 43.351 olarak belirlenmiştir. Sadece 6 işletmenin kullanılan kapasite miktarı 50000 ve üzeri olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerin kullanım kapasitelerinin kuruluş kapasitelerine göre daha düşük düzeyde tuttuğu görülmektedir. Un sektöründeki işletmelerin çoğu kullanım kapasitelerini minimum seviyede kullanmaktadır. Bunun nedeni ise pazarda yaşadığı sorunlar ve depolama yetersizliğidir.

Çizelge 6.11. Un Sanayisinde İşletmelerin Kullandığı Kapasite

Kullanılan Kapasite	Frekans	Oran (%)
1000-10000	6	28,6
10001-50000	9	42,8
50001-100000	3	14,3
100001+	3	14,3
Ort Kapasite= 43.351		

Anket bulgularından elde edilen sonuçlara göre un sanayi işletmeleri hammadde teminini %60,7 oranında doğrudan üreticilerden sağlamaktadır. Bu durum bölgede bulunan un sanayi işletmelerinin doğrudan buğday ve benzeri tahıl ürünlerini üreticiden temin ettiklerini göstermektedir.

İşletmeler hammadde temininde alternatif olarak Toprak Mahsulleri Ofisinden (%8,10) veya doğrudan gerekli izinleri aldıktan sonra ithalat yoluyla temin etmektedirler. Toplam hammadde içerisinde doğrudan ithalat yapanların oranı %4,4'dır.

Tekirdağ ilinde buğday ve diğer tahılların hasadı ile birlikte çok sayıda tüccar da buğday alımı yapmaktadır. Oransal olarak bakıldığında tüccarların un sanayi işletmelerine sağladığı hammadde oranı %26,8 olarak gerçekleşmiştir.

Un sanayi işletmelerinin en çok hammadde temin ettiği yerin üreticiler ve tüccarlar olduğu görülmektedir. Bunun nedeni ise ülkemizde buğday üretiminin yoğun bir şekilde yapılması ve üreticiye direkt olarak ulaşılabilir olmasıdır.

Çizelge 6.12. Un Sanayisinde İşletmelerin Hammadde temini

	Üretici	TMO	Tüccar	İthalat	Oran
Oran (%)	60,7	8,1	26,8	4,4	100

Anket sonuçlarını incelediğimiz de un sanayi işletmelerinin aylara göre ortalama kapasite kullanım miktarları gösterilmektedir. Bu kapasitenin önemli bir bölümü büyük işletmeler tarafından kullanılmaktadır. Ayrıca Şubat ve Mart aylarında mevsimsel olarak kapasite kullanım oranının düştüğünü görülmektedir. Bu dönemde yaklaşık 2700 ton/gün kapasite kullanımı olduğu tespit edilmiştir. Diğer aylarda ise 3000 ton/gün'ün üzerinde kapasite kullanılmaktadır. Kapasite kullanım oranının düzeyini piyasa şartları ve hammadde düzeyi belirlemektedir.

Çizelge 6.13. Un Sanayisinde İşletmelerin Aylara Göre Ortalama Kapasite Kullanımı

Aylar	Aylık Ortalama Kapasite Kullanımı(Ton)
Ocak	3326,84
Şubat	2795,91
Mart	2644,70
Nisan	3345,62
Mayıs	3347,71
Haziran	3375,61
Temmuz	3461,73
Ağustos	3920,93
Eylül	3894,77
Ekim	3948,45
Kasım	3931,16
Aralık	3552,87

6.2.Un Sanayisinde İşletmelerin Hammadde Temininde Yaşadığı Sorunlar

Anket sonuçlarına göre un sanayi işletmelerinin en önemli probleminin yüksek gluten içeriğine sahip buğday bulmada yaşanan zorluklar olduğu belirtmiştir. Sanayicilerin %38,1'ibu durumun önemli olduğunu, %38,1'i de çok önemli olduğunu ifade etmişlerdir.

Önemli ve çok önemli cevapları birlikte değerlendirildiğinde toplam %76,20 oranında gluten düzeyi yüksek buğday temininde sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir.

Çizelge 6.14.Gluten Oranı Yüksek Buğday Bulamama Durumu

	Frekans	Oran (%)
Hiç Önemli Değil	2	9,5
Önemli Değil	1	4,8
Fikrim yok	2	9,5
Önemli	8	38,1
Çok Önemli	8	38,1

Anket sonuçlarına göre un sanayi işletmeleri yeterli miktar buğday temin edilebildiği görülmektedir. Burada işletmelerin sadece %4,80'i buğday temininde sorun yaşadığını ifade etmişlerdir. Tekirdağ ilinde buğday üretiminin yeterli düzeyde olması ve bunun dışında Edirne ve Kırklareli illerinde de buğday tarımı yapılması nedeniyle hammadde sorunu yaşanmamaktadır. Ancak üretimin mevsimsel olması nedeniyle depolama sorunu yaşanmaktadır. Son yıllarda özel sektör ve TMO depolama konusunda yatırımlar yapılmaktadır. Lisanslı depoculuk konusunda yasal altyapı hazırlanmasına rağmen uygulamada yeter düzeyde gelişme sağlanamamıştır. Gelecek yıllarda lisanslı depoculuk konusunda yaşanacak olumlu gelişmeler bu sorunların çözümünde yardımcı olacaktır.

Çizelge 6.15.Yeterli Miktarda Buğday Bulunamama Durumu

	Frekans	Oran (%)
Hiç Önemli Değil	4	19,0
Önemli Değil	8	38,1
Fikrim yok	8	38,1
Önemli	1	4,8
Çok Önemli	0	0,0

Anket sonuçlarına bakıldığında yaşanan sorunlar içinde hammadde temininde fiyatların yüksekliği işletmeler açısından önemli bir sorun olarak %38,10 düzeyinde önemli bulunmuştur. Çok önemli bir sorun olarak belirtenlerin oranı ise %9,50 düzeyinde çıkmıştır. Hammadde fiyatlarının yüksek olduğunu ifade eden işletmelerin toplam içerisindeki oranı %47,60 olduğuna göre geriye kalan %52,40 oranında herhangi bir şikayeti bulunmamaktadır. Bu durumda buğday fiyatlarının normal düzeylerde seyrettiği ifade edilebilir. Hammadde temininde yüksek fiyatların olması işletmelerin çoğunluğu açısından çok önemli

görülmemektedir. Çünkü buğday üretiminin yeterli seviyede olması ve hammadde temininde yüksek fiyatlarla karşılaşmasını engellemektedir.

Çizelge 6.16.Hammadde Fiyatlarının Yüksekliği

	Frekans	Oran (%)
Hiç Önemli Değil	0	0,0
Önemli Değil	4	19,0
Fikrim yok	7	33,3
Önemli	8	38,1
Çok Önemli	2	9,5

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre bu işletmelerden %16,7'si ithalatta mevzuatının önemli olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca %11,1'e karşılık gelen 2 işletme de çok önemli olduğunu belirtmişlerdir. İthalat mevzuatının önemli veya çok önemli olduğunu belirten işletmelerin toplam içerisindeki oranı %27,80 düzeyindedir Geriye kalan %72,20 düzeyinde işletme ise ithalat mevzuatıyla ilgili herhangi bir yaklaşımı bulunmamaktadır. Buradan elde edilen sonuçlara göre sadece çok büyük ölçekli işletmeler daha fazla buğday ithalatı yapmak istedikleri sonucu ortaya çıkabilir. Hammadde temininde yaşanan sorunlar veya yurtdışındaki fiyat avantajları işletmelerin bu yönde bir yargıya varmalarına neden olabilir.

Çizelge 6.17.Hammadde Temininde Yaşanan Sorunlar Arasında İthalat Mevzuatı

	Frekans	Oran (%)
Hiç Önemli Değil	5	27,8
Önemli Değil	5	27,8
Fikrim yok	3	16,7
Önemli	3	16,7
Çok Önemli	2	11,1

Anket sonuçlarına göre un sanayisinde işletmelerin hammadde temininde hastalıklı ürünlerin olması un sanayicilerinin %38,1 oranında önemli ve aynı şekilde %38,1 oranında da çok önemli bir sorun olarak değerlendirilmiştir. Toplam içerisinde hammadde temininde hastalıklı ürünlerin %76,2 düzeyinde önemli bir sorun olduğu tespit edilmiştir. Geriye kalan işletmelerin bu konuda bir şikayetin olmadığı görülmektedir. İşletmeler açısından hastalıklı ürünlerin varlığı daha çok süne zararlıları ve mantar hastalıklardan şikayetçi olmaktadır.

Un sanayi işletmeleri hammadde temini konusunda en çok gluten oranı yüksek buğday bulmakta güçlük çekmektedir. Hammadde temin edilmesinde diğerlerine göre en az sorun yaşanan durum yeteri kadar buğday bulamamaktır. Ülkemiz buğday üretiminde ilk sıralarda yer almaktadır. Böylece un sanayi işletmeleri hammadde temin ederken buğday bulamamakta zorluk çekmemektedirler.

Çizelge 6.18.Hammadde Temininde Hastalıklı Ürünlerle Karşılaşma Durumu

	Frekans	Oran (%)
Hiç Önemli Değil	1	4,77
Önemli Değil	4	19,05
Fikrim yok	4	19,05
Önemli	6	38,1
Çok Önemli	6	38,1

Anket sonuçlarına göre un sanayi işletmelerinde ortalama 540.895 tonla buğdaydan üretimi en fazla yapılmaktadır.0-5000 ton arası üretim yapan işletme sayısı 3 adettir. Oransal değeri ise %14,3'tür.5001-10000 ton buğday üretimi yapan işletme sayısı 4 adet (%19,0)'dır. Bunlardan 10001-25000 arası buğday üreten işletme sayısı ise 5 adet olup oranı ise %23,8'dir.Büyük miktarda buğday üretim kapasitesine sahip işletme sayısı 9'dur. Bu dokuz işletmenin 4 tanesi 25001-50000 ton,5 tanesi ise 50001+ ton üzeri buğday üretimi yapmaktadır. İşletmelerin oranları toplamı ise %42,8'dir.İncelenen sonuçlara göre işletmelerin buğday üretimine öncelik verildiği tespit edilmiştir. Nedeni ise elverişli iklim ve toprak yapısına sahip olması ve buğdaya olan talebin fazla olmasıdır.

Çizelge 6.19. Un Sanayisinde İşletmelerde Buğdaydan Üretim Oranı

Buğday/Ton	Frekans	Oran (%)
0-5000	3	14,3
5001-10000	4	19,0
10001-25000	5	23,8
25001-50000	4	19,0
50001+	5	23,8
Ortalama Üretim= 540.895		

Anket oranlarına göre un sanayi işletmeleri buğdaydan sonra ikinci sırada kepekten üretmeyi tercih etmişlerdir. Kepek üretiminde ortalama üretim miktarı 154.926 tondur. 21 işletme arasında 0-5000 ton kepek üretimi yapan işletme sayısı 13'tür. Bu işletmelerin kepek

üretim miktarı oransal olarak ise %61,9'dur. 5001-10000 ton arası kepek üretimi yapan işletme sayısı 2 adet (%9,50)'dir. Diğer verilere bakıldığında da 10001-25000 ton arası kepek üretimi yapan işletme sayısı 4 adet (%19,0)'dir. 25001-50000 ve 50000 ton üzeri kepek üretimi yapan işletme sayısı 2 adet (%9,60)'tır. Ülkemizde kepek üretimine daha az ihtiyaç duyulmaktadır. İncelenen işletmeler arasında kepek üretimi genel olarak 0-5000 ton arasında yapılmaktadır.5000 ton üzeri kepek üretimi yapan işletme sayısının az olduğu görülmektedir.

Çizelge 6.20. Un Sanayisinde İşletmelerde Kepekten Üretim Oranı

Kepek/Ton	Frekans	Oran (%)
0-5000	13	61,9
5001-10000	2	9,5
10001-25000	4	19,0
25001-50000	1	4,8
50001+	1	4,8
Ortalama Üretim= 154.926		

Anket sonuçlarına göre un sanayi işletmelerinin çoğu razmol kepeğinden üretim yapmamaktadır Bölge'de ortalama üretim miktarı 1.358 tondur. Üretim yapmayan işletmelerin sayısı 11 tanedir. Oranları ise %52,4'tür.Razmol üretimi yapan işletmeler arasında ise 9 tanesi 0-1000 ton ve 1001-5000 ton üretim kapasitesine sahiptirler. Oranları toplamı da %42,8'dir. 5000 ton üzeri razmol üretimi yapan işletme sayısı 1 tane (%4,8)'dir. Razmol üretimi ülkemizde yeterli miktarda yapılmamaktadır.

Çizelge 6.21. Un Sanayisinde İşletmelerde Razmol Kepeğinden Üretim Oranı

Razmol/Ton	Frekans	Oran (%)
Yok	11	52,4
0-1000	4	19,0
1001-5000	5	23,8
5001 ve üzeri	1	4,8
Ortalama Üretim= 1.358		

Anket sonuçlarını incelediğimizde un sanayi işletmeleri arasında 8 tane işletmenin bonkalite üretimi yapmadığı görülmektedir. Bu işletmelerin oransal olarak değeri %38,1'dir.8 adet işletme ise 0-1000 ton bonkalita üretimi yapmaktadır. Oranları da hiç üretim yapmayan işletmelerle aynıdır.1001-5000 ton arası bonkalita üretimi yapan işletme sayısı 4 adet (%19,0)'dur.50001 ve üzeri üretim yapan işletme sayısı 1 tane olup oranı da %4,8'dir.

Çizelge 6.22. Un Sanayisinde İşletmelerde Üretilen Bonkalite

Bonkalite/Ton	Frekans	Oran (%)
Yok	8	38,1
0-1000	8	38,1
1001-5000	4	19,0
5001 ve üzeri	1	4,8
Ortalama Üretim= 8.989		

Anket sonuçlarına göre un sanayi işletmelerin de en çok kullanılan üretim tipi %78,35 ile iç piyasalardır. Fason tipi, ihracat tipi ve diğer üretim tipleri de iç piyasalara göre azda olsa tercih edilmiştir. İkinci tercih edilen fason tipi üretimin oranı da %11,95'dir. Üçüncü olarak sıraladığımız ihracat tipi üretimin oranı ise %9,65'tir. İşletmelerin en az kullandığı üretim tipi olarak ta diğer üretim tipleri gösterilmektedir. Oransal olarak değeri de %0,05'tir.

Çizelge 6.23. Sanayisinde İşletmelerin Üretim Tipi Ve Oranları

	Fason	İç Piyasa	İhracat	Diğer
Ortalama	11,95	78,35	9,65	0,05

Anket sonuçlarına göre un sanayi işletmelerinden 19 tanesi %90 oranında finansman kaynağını Öz kaynak olarak belirlemişlerdir. Diğer 1 işletme ise hammadde kaynağında finansman olarak yabancı kaynakları kullanmışlardır. Oransal olarak değeri ise %28,6'dır. İşletmelerin çoğu öz kaynak kullanımını tercih etmektedir. Hammadde kullanımında işletmeler finansman olarak yabancı kaynakları az bir oranda kullanmışlardır.

Çizelge 6.24. Un Sanayisinde İşletmelerin Hammadde Temininde Finansman Kaynakları

Finansman	Frekans	Oran (%)
Özkaynak	19	90,5
Yabancı	2	9,5

Anket sonuçlarına göre un sanayi işletmelerinin 17 tanesi pazar payını arttırmanın önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu işletmelerin oransal olarak verdiği değer ise %89,4'tür. İşletmelerin en çok önem verdiği stratejilerin başında pazar payını arttırmak yer almaktadır. Genel olarak bütün işletmeler varlıklarını devam ettirmek için pazarda ki paylarını arttırmak zorundadır. Rekabetin yer aldığı bu ortamda bütün işletmeler pazardaki konumlarının önemli olduğunun farkına varmışlardır ve hepsi bu ortamdaki paylarını arttırmaya çalışmakta, pazarhakim olma çabasıdadır.

Çizelge 6.25. Un Sanayisinde İşletmelerin Pazar Payını Artırma Stratejisi

	Frekans	Oran (%)
Hiç Önemli Değil	0	0
Önemli Değil	1	4,7
Fikrim yok	3	14,3
Önemli	7	33,4
Çok Önemli	10	47,6

Anket sonuçlarına göre un sanayi işletmelerinden 10 tanesi yeni ürün geliştirmenin önemli bir strateji olduğunu belirtmişlerdir. Bu işletmelerin toplam oransal değeri 47,7'dir. Önemli olarak görmeyen işletme sayısı 6 adet ve oranları toplamı da 28,6'dır. Genel olarak sonuçlara baktığımızda yeni ürün geliştirmek işletmeler açısından önemli görülmektedir. Çünkü işletmeler pazarda farklı ürünlerle rekabet ortamına uyum sağlamaktadırlar.

Çizelge 6.26. Un Sanayisinde İşletmelerin Yeni Ürün Geliştirme Stratejisi

	Frekans	Oran (%)
Hiç Önemli Değil	2	9,5
Önemli Değil	4	19,1
Fikrim yok	5	23,7
Önemli	4	19,1
Çok Önemli	6	28,6

Anketleri incelediğimizde un sanayi işletmeleri arasında kapasite çoğu işletme açısından önemli bir strateji olarak görülmektedir. 18 adet işletme kapasitenin önemli olduğunu belirtmiştir ve bu işletmelerin oranları toplamı da %94,8'dir. İşletmeler açısından kapasite önemli olmak zorundadır. Çünkü işletmeler ne kadar çok kapasitelerini arttırırsa o derece karlılıklarını da arttırmış olacaklardır. Bu sonuç ayrıca pazar paylarının da genişlemesini de sağlayacaktır.

Çizelge 6.27. Un Sanayisinde İşletmelerin Kapasite Arttırma Stratejisi

	Frekans	Oran (%)
Hiç Önemli Değil	0	0
Önemli Değil	0	0
Fikrim yok	1	5,3
Önemli	4	21,1
Çok Önemli	14	73,7

Anket sonuçlarına göre un sanayi işletmelerinde büyüme stratejisi 11 adet kuruluş açısından önemli görülmektedir. Bu işletmelerin oranları toplamı da %55,2'dir. 4 adet işletme ise büyümenin önemsiz olduğunu düşünmektedir. Oran olarak değerlerine baktığımızda ise %28,6 önemsiz olduğu tespit edilmiştir. Bunun dışında işletmeler arasında aynı oranda fikrim yok cevabı olduğu da görülmektedir.

Çizelge 6.28. Un Sanayisinde İşletmelerin Büyüme Stratejisi

	Frekans	Oran (%)
Hiç Önemli Değil	3	14,2
Önemli Değil	1	4,7
Fikrim yok	6	28,6
Önemli	7	33,2
Çok Önemli	4	19,1

Anket sonuçlarına göre un sanayi işletmelerinin de karlılık hemen hemen bütün işletmeler açısından önemli görülmektedir. Bütün bu işletmelerin oransal olarak değeri de %85,4'tür. Her işletme açısından zaten karlılık ilk planda yer almaktadır. Ayrıca işletmenin hayatta kalabilmesi için de karlılık sağlaması gerekmektedir.

Çizelge 6.29. Un Sanayisinde İşletmelerin Karlılık Stratejisi

	Frekans	Oran (%)
Hiç Önemli Değil	1	4,8
Önemli Değil	1	4,8
Fikrim yok	1	4,8
Önemli	4	19,2
Çok Önemli	14	66,2

Anketleri incelediğimizde un sanayi işletmeleri arasında kalite çoğu işletme açısından önemli bir strateji olarak görülmektedir. 18 adet işletme ürün kalitesinin önemli olduğunu belirtmiştir ve bu işletmelerin oranları toplamı da %85,4'tür. İşletmeler ürün kalitesini arttırdıkları oranda Pazar paylarının artmasını sağlayacaklardır.

Çizelge 6.30. Un Sanayisinde İşletmelerin Kalite Stratejisi

	Frekans	Oran (%)
Hiç Önemli Değil	0	0
Önemli Değil	0	0
Fikrim yok	3	13,6
Önemli	4	19,2
Çok Önemli	14	66,2

Anket sonuçlarına göre un sanayi işletmesinde imaj 16 işletme tarafından önemli görülmektedir. Bu işletmelerin oranları toplamı ise %76,2'dir. İşletmelerin çoğu imaj konusuna önem vermektedirler. İşletmenin tanınması, pazarda rekabet edebilmesi ve diğer işletmelere göre farklılık yaratabilmesi için bir imaja sahip olması gerekmektedir.

Çizelge 6.31. Un Sanayisinde İşletmelerin İmaj Yaratma ve Koruma Stratejisi

	Frekans	Oran (%)
Hiç Önemli Değil	0	0
Önemli Değil	1	4,7
Fikrim yok	4	19,1
Önemli	6	28,6
Çok Önemli	10	47,6

Anket sonuçlarını göre un sanayi işletmelerinde pazarlama kanalları incelendiğinde firma-toptancı-perakendeci cevabını veren 8 adet (%38,8)'dir. Sadece firma-perakendeci cevabını veren 2 adet işletme bulunmaktadır. Oranları da 8,70'tir. İşletmelerin en çok verdiği cevap ise %47,6 oranla firma-komisyoncu-toptancı-perakendeci olduğu belirlenmiştir. Firma-kasap cevabını veren işletme sayısı da 8 adet olup oranları %34,8'dir.

Çizelge 6.32. Un Sanayisinde İşletmelerinde Dağıtım

	Frekans	Oran (%)
F-T-P	8	34,8
F-P	2	8,7
F-K-T-P	10	47,6
F-D	8	34,8

Anket sonuçlarını incelediğimizde un sanayi işletmelerinde fiyatlandırma ilk önce rekabete dayalı sonra maliyete dayalı yapılmaktadır. Maliyete dayalı fiyatlandırma yapan işletme sayısı 11dir. Oransal olarak değeri ise %47,8'dir. Rekabete dayalı fiyatlandırma yapan işletme sayısı 13'tür. Bunların oranları ise %61,9'dur. İşletmelerin ilk önce rekabete önem verdiği tespit edilmektedir. En az kullanılan fiyatlandırma tipinin de talebe dayalı olduğu görülmektedir ve oranı da %14,3'tür

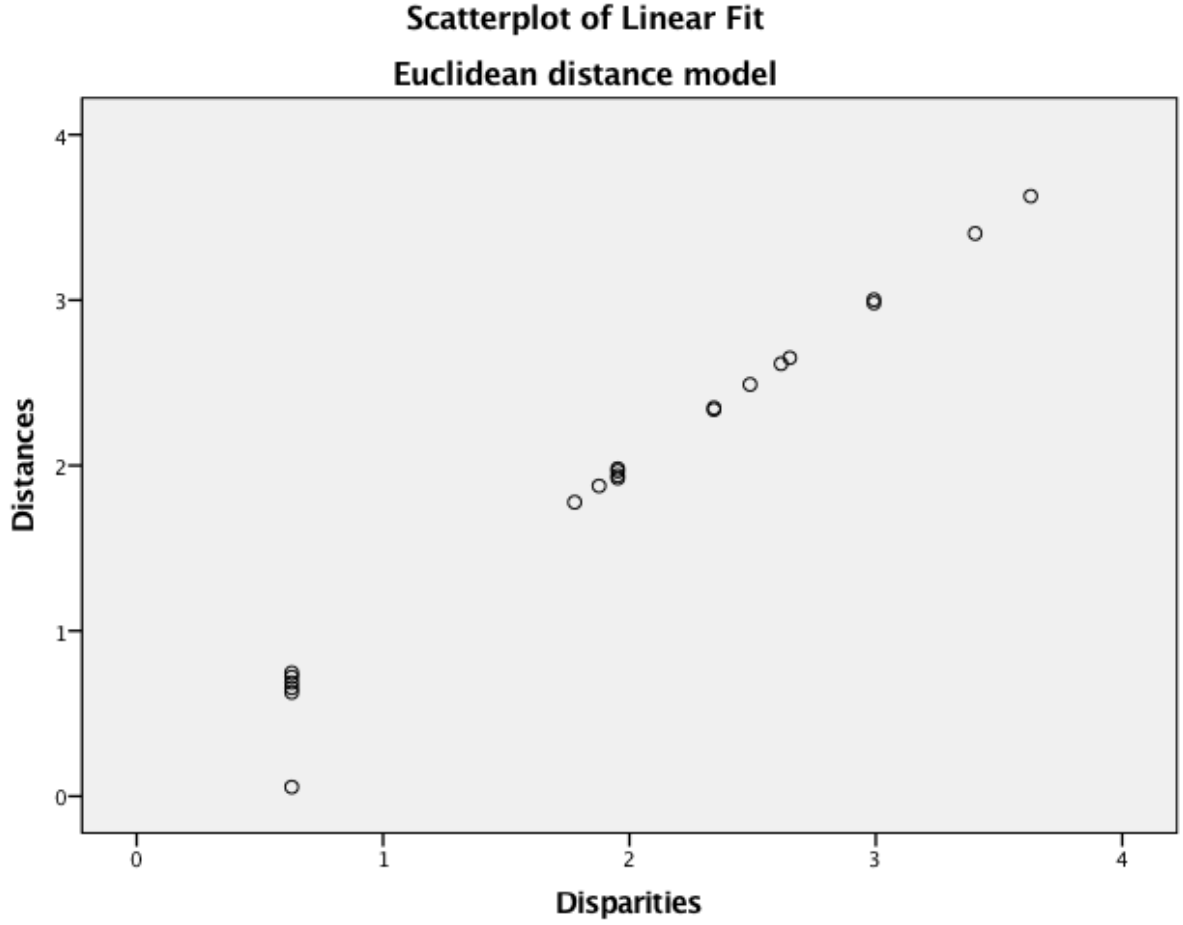
Çizelge 6.33.Un Sanayisinde İşletmelerde Fiyatlandırma

	Frekans	Oran (%)
Maliyete Dayalı	11	47,8
Rekabete Dayalı	13	61,9
Talebe Dayalı	3	14,3

6.1. Çok Boyutlu Ölçekleme Analizi

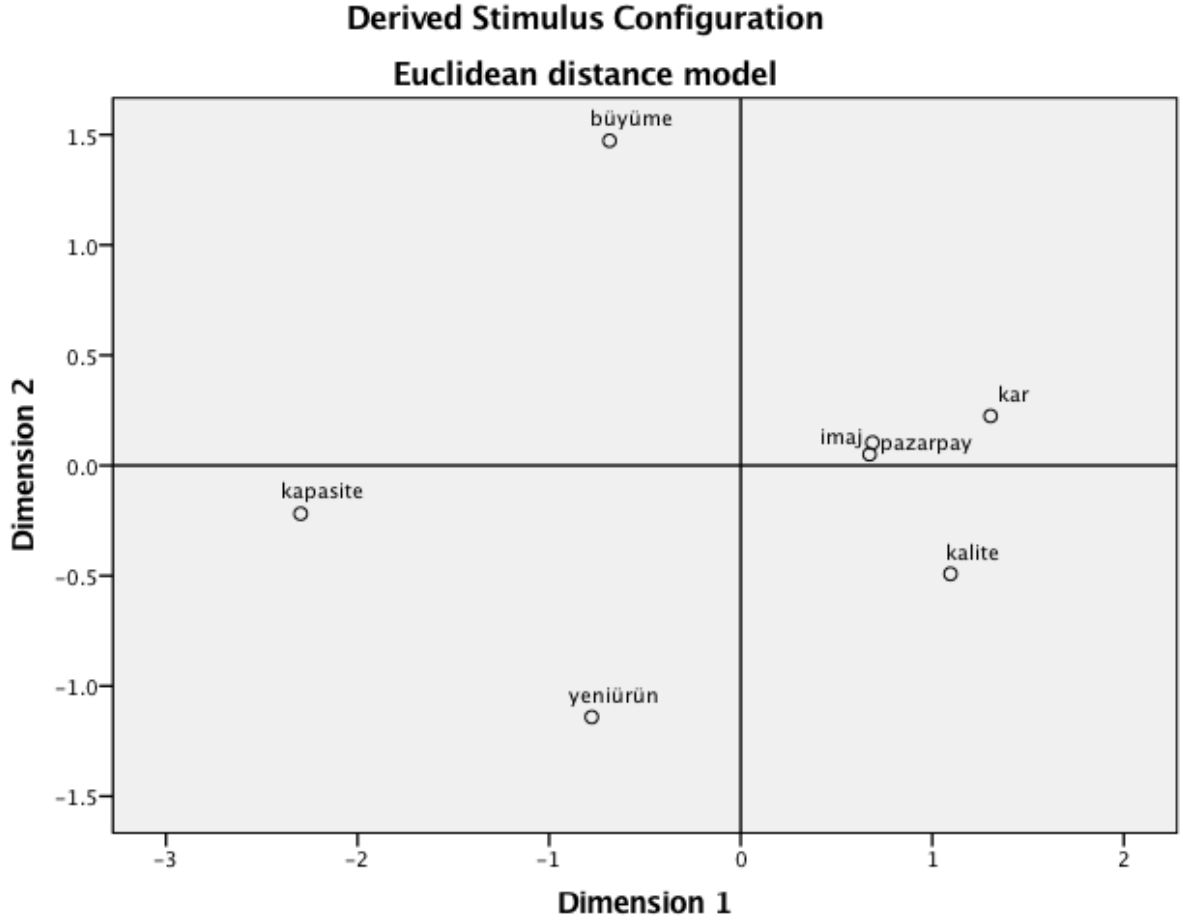
Un sanayicilerinin izlediği üretim ve pazar stratejilerinin ve sektörde karşılaşılan sorunların nasıl algılandığını incelemek üzere çok boyutlu ölçekleme (ÇBÖ) analizi yapılmıştır.

Firmaların üretim ve Pazar stratejilerinin incelendiği çok boyutlu ölçekleme analizin iki boyutlu gösteriminin Kruskall stres değeri 0,06 hesaplanmıştır. Bu değer iyi (orta düzey) uyumu göstermektedir. Analizden elde edilen determinasyon katsayısı ise $R^2=0,98$ hesaplanmıştır. Kruskall çizelgesine göre stres değerinin iyi uyumu göstermesi veri uzaklıkları ve konfigürasyon uzaklıkları arasında iyi uyumun olduğudur. Kullanılan verilerin iki boyutlu geometrik gösterimi doğrusal formula ($\text{Stress}=0,06 < 0,10$) uyumluluk göstermiş ve gözlemsel uzaklıklar ile farklılıkların doğrusal bir ilişki içinde olduğu saptanmıştır. Şekil 6.1'de gözlenen uzaklıklar ile konfigürasyon uzaklıklarının dağılımını gösteren Shepard diyagramı verilmektedir.

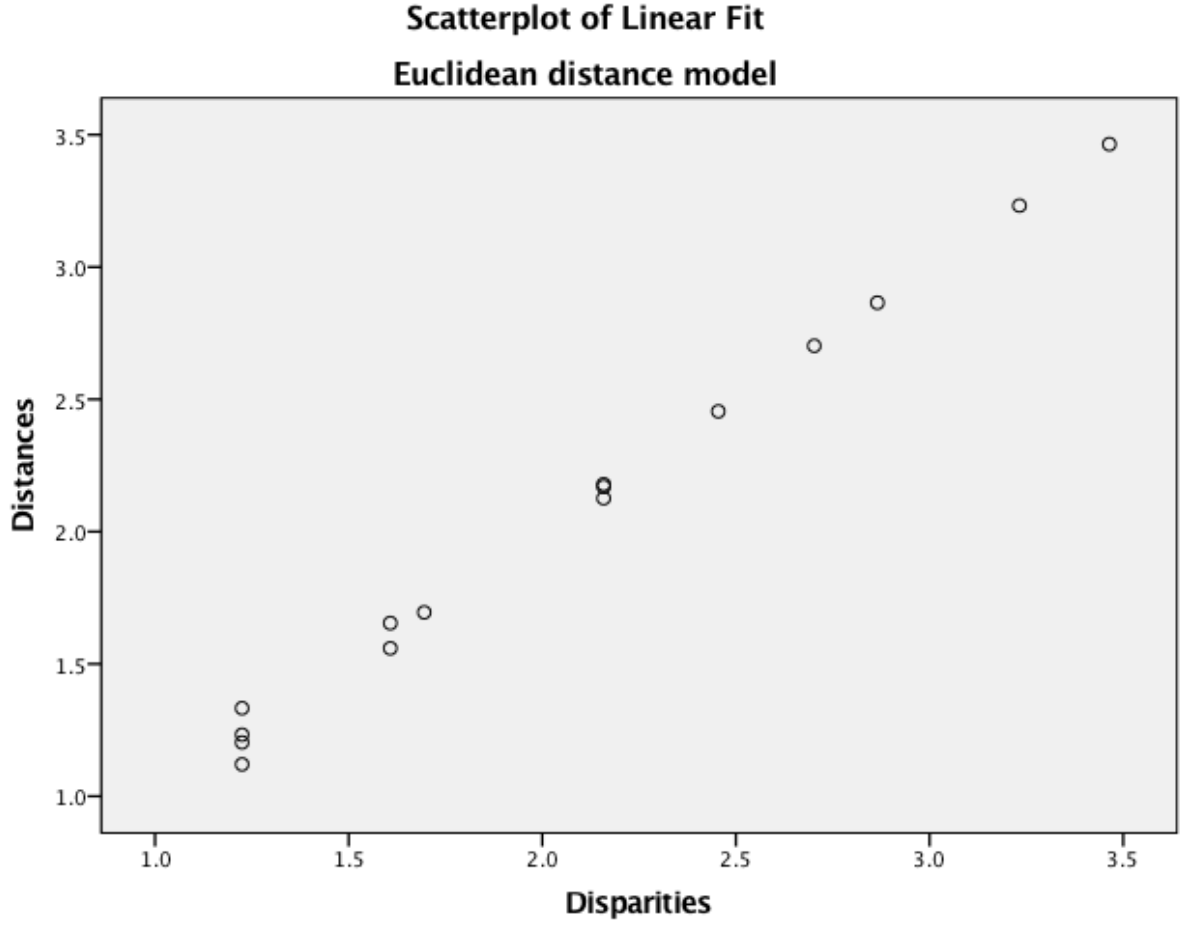
Şekil 6.1. Shepard Diyagramı (Firma Stratejileri)

Analiz sonucunda firmaların stratejileri 5 grup altında toplanmıştır. Şekil 6.2’de görüldüğü üzere işletmenin büyümesi, kapasite artırımı, yeni ürün geliştirme ve kalite ile ilgili stratejiler diğer stratejilerden bağımsız olarak konumlandırılırken, firma imajı, pazar payı ve karlılık stratejileri aynı grup altında konumlanmıştır. Kalite stratejisi Pazar payı ve karlılığın içinde bulunduğu strateji grubuna çok yakın çıkmıştır. Bu firmaların karlılığın bir nedeni olarak kaliteli ürün üretimini göstermeleri ile açıklanabilir.

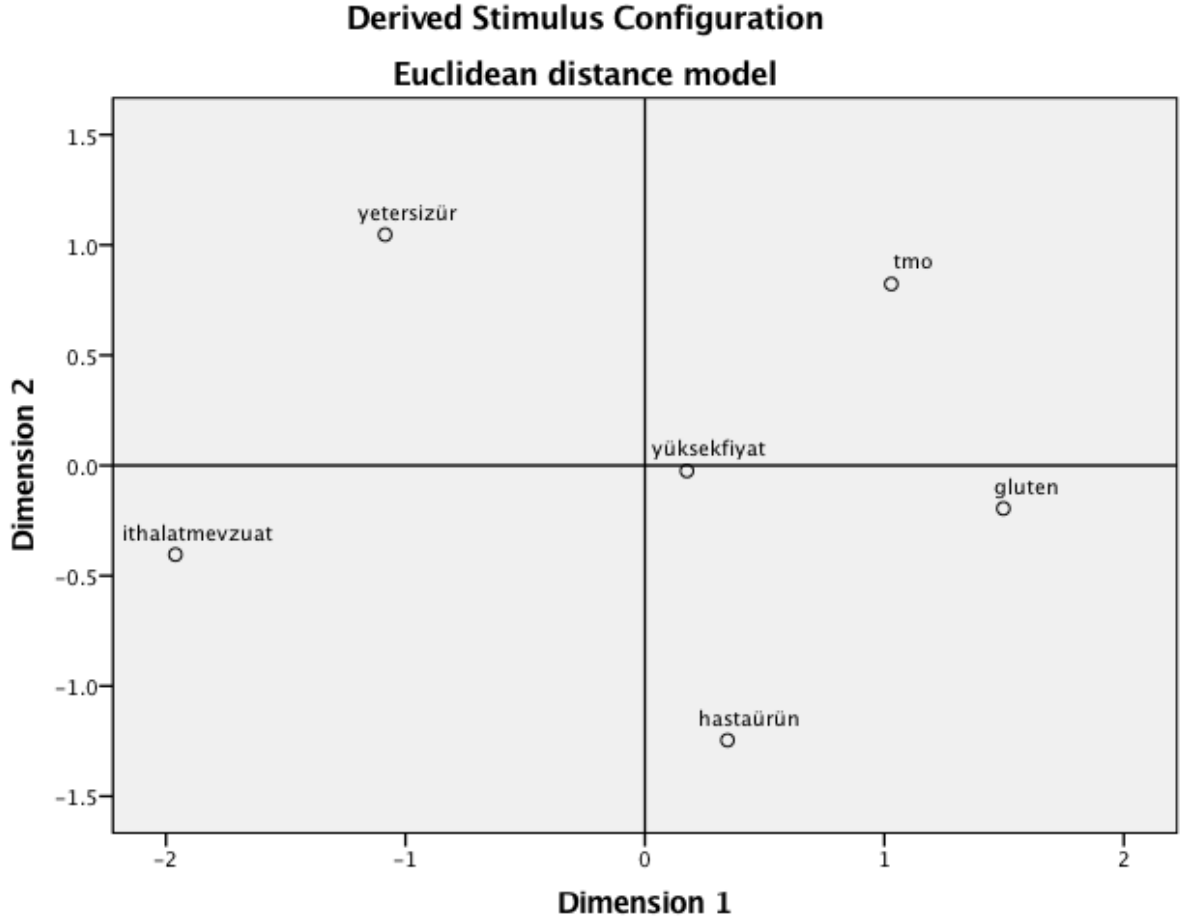
Şekil 6.2. Firmaların İzledikleri Stratejilere Ait Yargıların İki Boyutlu Gösterimi

ÇBÖ analizinin uygulandığı bir diğer yargı grubu ise un sanayiinde yaşanan sorunlarla ilgilidir. Analizde elde edilen Kruskal stres değeri 0,02 ve determinasyon katsayısı 0,99 hesaplanmıştır. Buna göre veri uzaklıkları ve konfigürasyon uzaklıkları arasında tam uyum söz konusudur. Kullanılan verilerin iki boyutlu geometrik gösterimi doğrusal formda uyumluluk göstermiş ve gözlemsel uzaklıklar ile farklılıkların doğrusal bir ilişki içinde olduğu belirlenmiştir. İmaj, kar ve Pazar payı kümelenmiş iken, kapasite ise ayrı ve başka bir boyuttadır. ve Şekil 6.3'te bu durum açıkça görülmektedir.

Şekil 6.3. Shepard Diyagramı (Sektörün Sorunları)

Sektör sorunlarının incelendiği çok boyutlu ölçekleme analizinin iki boyutlu gösteriminde görüldüğü üzere tüm sektör sorunları birbirlerinden bağımsız konumlandırılmıştır. Bu nedenle sektör sorunlarının çözümünde her bir sorun ayrı ayrı ele alınarak çözüm üretilmelidir (Şekil 6.4).

Şekil 6.4Un Sanayii Sektörünün Sorunlarına Ait Yargıların İki Boyutlu Gösterimi

ÇBÖ analizinin uygulandığı bir diğer yargı grubu ise un sanayiinde yaşanan sorunlaraait yargılarla ilgilidir. Buna göre veri uzaklıkları ve konfigürasyon uzaklıkları arasında tam uyum söz konusudur. Kullanılan verilerin iki boyutlu geometrik gösterimi doğrusal formla uyumluluk göstermiş ve gözlemsel uzaklıklar ile farklılıkların doğrusal bir ilişki içinde olduğu belirlenmiştir. Yüksek fiyat ve TMO payı kümelenmiş iken, ithalat mevzuatı ise ayrı ve başka bir boyuttadır.ve Şekil 6.4'te bu durum açıkça görülmektedir.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma Tekirdağ ilinde yürütülmüş olup, il genelinde faaliyet gösteren 21 un fabrikasına ait kapasite kullanım oranı, personel durumu, hammadde temin yerleri, finansman kaynakları, pazarlama stratejileri gibi veriler elde edilmiş ve özet tablolar haline getirilmiştir. Bununla birlikte un sanayicilerinin izlediği üretim ve pazar stratejilerinin ve sektörde karşılaşılan sorunların nasıl algılandığını incelemek üzere üreticiler ile yüzyüze görüşmeler yapılmış çok boyutlu ölçekleme analizi yapılmıştır.

Çalışma sonucunda işletme büyüklükleri (kurulu kapasite) incelendiğinde, un fabrikalarının %33,3 lük kısmı 10-50 bin ton işleme kapasitesine sahip olduğu 50-100 bin ton işleme kapasitesine sahip fabrikaların oranının %23,8 olduğu tespit edilmiştir. İşletmelerin ortalama kurulu kapasitesi 103 bin ton dur. Kullanılan kapasite incelendiğinde ise ortalama kapasitenin 43 bin ton olduğu hesaplanmıştır. Sadece 6 işletmenin kullanılan kapasitesi 50 bin ton üzerindedir. Buna göre kurulu kapasite ile kullanılan kapasite arasında önemli bir fark bulunmuştur. Bu durum sabit işletme masrafları açısından fabrikaların maliyetleri olumsuz yönde etkilemektedir.

Un fabrikalarının hammadde tedarikçileri %61,0 oranında bölgedeki üreticilerdir. Bu durum bölgede bulunan un sanayi işletmelerinin doğrudan buğday ve benzeri tahıl ürünlerini üreticiden temin ettiklerini göstermektedir. Diğer tedarikçiler ise %27,0 ile aracı tüccarlar, %8,0 toprak mahsulleri ofisi ve %4,0 ithalat olarak sıralanabilir.

Araştırma sonuçlarına göre un sanayi işletmelerinin en önemli probleminin yüksek gluten içeriğine sahip buğday bulunamadığını ifade etmişlerdir. Gluten oranı ile ilgili sorunun önemli olduğu belirten sanayicilerin oranı %76,2'dir.

İşletmelerin üretim tipi incelendiğinde %78,0 gibi yüksek bir oranda iç piyasaya yönelik üretim yapıldığı görülmektedir. Bununla birlikte işletmelerin finansman kaynakları incelendiğinde %90,0 oranında özkaynaklarla finanse edildiği görülmektedir.

İşletmelerin üretim ve pazarlama ile ilgili stratejileri incelendiğinde, stratejilerin 5 grup altında toplandığı görülmüştür. İşletmenin büyümesi, kapasite artırımı, yeni ürün geliştirme ve kalite ile ilgili stratejiler diğer stratejilerden bağımsız olarak konumlandırılırken, firma imajı, pazar payı ve karlılık stratejileri aynı grup altında konumlanmıştır. Kalite stratejisi Pazar payı ve karlılığın içinde bulunduğu strateji grubuna çok yakın çıkmıştır. Bu firmaların karlılık bir nedeni olarak kaliteli ürün üretimini göstermeleri ile açıklanabilir.

Sektör sorunlarının incelendiği çok boyutlu ölçekleme analizinin iki boyutlu gösteriminde görüldüğü üzere tüm sektör sorunları birbirlerinden bağımsız

konumlandırılmıştır. Bu nedenle sektör sorunlarının çözümünde her bir sorun ayrı ayrı ele alınarak çözüm üretilmelidir.

Üreticiler sektörde karşılaşılan sorunlardan birinin de medyada ve özellikle görsel basında yer alan un üretiminde “Bromürün” isimli kanserojen maddenin kullanıldığı iddiaları olduğunu belirtmekte, bu asılsız iddiaların son tüketiciyi endişelendirdiği ve unun en fazla içerik olarak kullanıldığı madde olan ekmeğin satışlarını düşürdüğünü dolayısıyla un üretimine de negatif etki yarattığını ifade etmektedirler. Türkiye Un Sanayicileri Federasyonu’nun özellikle görsel basında bu mesnetsiz iddiaları çürütmesi gerektiğini savunmaktadırlar.

Sektördeki bir diğer sorun ise üretimdeki atıl kapasite fazlalığı olarak ifade edilmektedir. %78,0 gibi yüksek bir oranda iç piyasaya yönelik üretim yapıldığı, sadece %4,0 gibi düşük bir oranda ithalat yapıldığı ve bu oranlara da bakıldığında iç piyasadaki üretimin yeterli derecede olduğu belirtilmektedir. Öncelikle unculuk sektöründeki firmaların çoğunun çalıştırdıkları personel sayısına göre küçük ve orta ölçekli işletmeler olması ve düşük kapasite ile çalışmalarını ölçek ekonomisinin getireceği avantajlardan faydalanmasını engellemektedir. Artan rekabetten dolayı üretici kar marjları giderek düşmektedir. İşçilik, enerji fiyatları ile ulaştırma ve pazarlama maliyetleri giderek artmaktadır. Kalifiye eleman teminindeki sıkıntılardan dolayı firmalar hijyen kurallarını ve kalite standartlarını yeterince uygulamamaktadırlar. Buna önlem olarak firmaların bireysel çıkarlar değil, sektör olarak ortak çıkarlar düşünmeli, bilgi paylaşımı ve dayanışmaya önem vermelidir. Özellikle ihracat dayalı üretim imkanlarının araştırılması, dış piyasalara açılması, içerdeki haksız rekabeti de önleyecektir.

Un sektöründe fabrika üretim kapasiteleri giderek genişlemekte, buna karşın üretici sayısı giderek azalmaktadır. Dünya şartlarında kalite ve fiyat rekabetine göre işletmecilik yapamayan firmalar uzun süre ayakta kalamamaktadır. Uzun dönemde Türk un sektöründe de ciddi bir konsolidasyon sürecinin yaşanması kaçınılmazdır. Dolayısıyla firmalar ayakta kalabilmek için bazı stratejiler geliştirmek durumundadırlar. Firmaların teknolojik inovasyon ve modernizasyon yatırımlarına ağırlık vermeleri, firmaların artan maliyetlerle mücadele için hammadde tedarikinde, ürün pazarlama ve lojistik alanında işbirliği imkânlarına öncelik vermeleri, küçük firmaların kendilerini ayakta tutacak özel ürün çeşitlerinde uzmanlaşmaları veya giderek popüler hale gelen organik tarım konseptinden faydalanmaları ve son yıllarda genişleyen un ihracat pazarlarından pay almak için gayret göstermeleri gerekmektedir.

8. KAYNAKLAR

- Aktaş E, Yurdakul O (2000). Türkiye’de Un Sektörünün Analizi, Tarım Ekonomisi Kongresi, Tekirdağ
- Anonim, (2012). Un Sanayi Sektör Raporu, Un Sanayicileri Federasyonu, Ankara
- Aytaç M, Bayram N (2001). Öğretim elemanlarının kariyer tutumlarının gruplandırılması. V. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu, 19-22 Eylül 2001, Adana.
- B. T. Oleson, 1995. World wheat production, utilization and trade P37-39
- Carter, Colin A. MacLaren, Donald, Yılmaz Alper, 1999. How Competitive is the World Wheat Market? P14
- Doğan İ (2003). Kuzularda büyümenin çok boyutlu ölçekleme yöntemi ile değerlendirilmesi, Uludağ Üniversitesi Dergisi, 22
- Filiz Z ve Çemrek F (2005). Avrupa Birliği’ne üye ülkeler ile Türkiye’nin karşılaştırılması, 7. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu, İstanbul.
- Johnson R Wichern D (1999). Applied Multivariate Statistical Analysis. 3th ed.
- Kalaycı Ş, Albayrak AS, Eroğlu A, Küçüksille E, Ak B, Karaltı M, Keskin HÜ, Çiçek E, Kayış A, Öztürk E, Antalyalı ÖL, Uçar N, Demirgil H, İşler DB, Sungur O (2005). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti Yayınları, 1. Baskı, Ankara. Prentice Hall, USA.
- Kubaş A (2003). Trakya Bölgesinde Sınai Yapı ve Sanayileşme, Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Balkanlarla İlişkiler ve Türkiye Ekonomisi, Türkiye Ekonomi Kurumu, Edirne
- Mead A (1997). Review of the Development of Multidimensional Scaling Methods. The Statistician; 41: 27–39.
- Oğuzlar A (2001). Çok boyutlu ölçekleme ve kümeleme analizi arasındaki ilişkiler. V. Ulusal Ekonometri ve İstatistik Sempozyumu 19-22 Eylül 2001, Adana.
- Özdamar K (2004). Paket Programlar ile İstatistiksel Veri Analizi, Kaan Kitabevi, Genişletilmiş 5. Baskı
- Özdemir S (2005) Tekirdağ İlinde Unlu Mamul Sektöründe Faaliyet Gösteren İşletmelerin Pazarlama Yapılarının İncelenmesi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ
- Özer H (2004). Nitel Değişkenli Ekonometrik Modeller: Teori ve Bir Uygulama, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Şahin A, Abay C, Miran B (2006). Tarımsal ve sosyo ekonomik özellikler açısından Türkiye’nin AB’ne uyum olanaklarının değerlendirilmesi: bir MDS uygulaması. Türkiye VII. Tarım Ekonomisi Kongresi, 13-15 Eylül 2006, Antalya

- Tatlıdil H (1996). Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistiksel Analiz. Akademi Matbaası, Ankara, 424s
- TUİK (2018). <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr> (Erişim tarihi:26.12.2018)
- Wilkemaier F (2003). An introduction to MDS, Sound Quality Research Unit, 2003.
- Won W. Koo, David Karemera, 1991. Determinants of World Wheat Trade Flows and Policy Analysis
P439-455
- Yağmur R (2016). Un İmalatında Çalışanların Gürültü ve Titreşim Maruziyetlerinin Değerlendirilmesi Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanlık Tezi, Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, Ankara
- Yurdakul O, Aktaş E (2001). Türkiye’de Un Sanayi Sektörünün Analizi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt.9, Sayı.8, Adana
- <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/canan-karatay-ekmek-uretenler-bana-kizmasinlar-ama-40419273> (Erişim tarihi: 02.01.2019)
- <http://www.eusd.org.tr/haberler/ekmek-zehir-degildir> (Erişim tarihi: 18.01.2018)
- Türkiye’de Ekmek ve Tahıl Ürünleri Pazarı araştırması (2017)
<https://www.xsights.co.uk/tr/ekmek-ve-tahil-urunleri-pazari-7753/> (Erişim tarihi: 17.01.2017)

ÖZGEÇMİŞ

İbrahim KARAGÖZ 02.05.1974 tarihinde Çorlu / Tekirdağ'da doğdu. İlköğretim ve lise eğitimini Çorlu'da tamamladı. Üniversite öğrenimini Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kamu Yönetimi Lisans bölümünde yaptı. Halen Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi'nde Yerel Yönetimler programına devam etmektedir. Özel sektörde Zorlu Holding A.Ş.'de 2002 – 2003 yılları arasında Muhasebe ve İnsan Kaynakları departmanlarında ayrıca; Erenko Tekstil A.Ş.'de 2003 – 2008 yılları arasında Muhasebe departmanında çalışmıştır. 2008 yılında Çorlu Ticaret ve Sanayi Odası'nda çalışmaya başlamış olup; 2011 yılından itibaren de aynı kurumda Genel Sekreter olarak görev almaktadır. Ayrıca İnsan Kaynakları ve Sosyal Güvenlik Uzmanlığı mevcuttur.